

İKTİSAT DERGİSİ

**5. İKTİSAT
HAFTASI
HAZIRLIKLARI
TAMAMLANDI**

EMTIN BRANDA

Sanayii Kollektif Şirketi

MEHMET NALBANT VE ORTAĞI

- Teksa Döşemelik Ve Perdelik Kadifeleri
- Metsaş perdelikleri ve Saçakları
- Portatif piknik eşyaları, Kamp ve Dağ çadırları, Portatif Gardrop, Şemsiye
- Kamyon, Kamyonet örtüleri, otomobil dış Kılıfları, Balkon ve pazar Tenteleri
- Her Cins Branda ve Tentelik Kumaş imalatı ve boya - apre işleri
- 3 Metre eninde Dekora, Evore perdelikler ve Brade Tül çeşitleri
Her model perde dikilir ve yerine Monte edilir

MAĞAZA : İ.M.Ç. 1 Blok No. 1303
Unkapanı - İST. Tel : 27 33 05

FABRİKA : Topçular Cicoz yolu Ferhat
Paşa Cad. No. 8/A Tel : 76 01 12

İKTİSAT DERGİSİ

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR.

Cemiyet Adına Sahibi :
Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Yazı İşleri Müdürü :
Şeref ÖZGENÇİL

İdare Müdürü :
Sedat SANATKÂR

Dergi Yönetim Komitesi
Bşk. Prof. Dr. Akın İLKİN

Doç. Dr. Toktamış ATEŞ

Nihat BATUR
Kenan MORTAN
Selçuk KALENDERLİ
Kaya ARDIÇ

Teknik Sekreter :
Bülent YARDIMCI

Abone Ücreti :
Yıllık : 180 - 6 Aylık : 90 TL.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi 2000 TL.
İç sahife 1500 TL.
Arka kapak içi 2000 TL.
Arka kapak 3000 TL.

İdare Yeri :
Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : Yenilik Basımevi
Tel : 43 55 72

Fiatı 15 TL.

İÇİNDEKİLER

2. Görüş Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN
4. Para Piyasası ve
Son Ekonomik
Önlemler Üzerine ...Faik Y. BAŞBUĞ
12. Dış Borçlarımız ve
«Düyunu Umumiye» Tefrik CAN
16. Belediyeler ve
Yeni Belediyecilik
Anlayışı Av. Halil ÜNLÜ
19. Gerice Yörelerde
Sınai Gelişmenin
Teşvik Edilmesi (II)
Yazan : J. VELJKOVIĆ
Çev. : Sedat SANATKÂR
32. Ülke Ekonomileri
Hazırlayan : Aylâ SANATKÂR
40. «Bizi Tanımayanlar» ... Dr. Yılmaz ÖZEN
45. Dış
Basından ... Çev. : Celâdet MORALİGİL

Daha evvel başka yerde basılan yazılara
ücret ödenmez. Yazılardaki fikirler yazar
aittir. Basılsın veya basılmasın iade edilmez.

CİLT : XXIII KASIM 1978 SAYI : 173

GÖRÜŞ

Türkiye, 1962 yılından beri iktisadi kalkınmasını plâna bağlayan ve bunu plânla gerçekleştirmek iddiasını taşıyan ülkelerden biridir. Plân tartışmaları 1955'lerden sonra, ülkenin iktisadi bunalımlar içinde bocalamaya girdiği dönemlerde başlamış ve giderek yoğunluğunu arttırmıştı. Siyasetçiler ve iktisatçılar tam anlamıyla ikiye bölünmüş, bir tarafta plâncılar, diğer tarafta plânın karşısında olanlar yer almıştı.

27 Mayıs 1960'tan sonra plânlama tartışmaları kesilmiş, düşünce aşamasından eylem aşamasına geçerek, bir anayasal kuruluş olarak Devlet Plânlama Teşkilâtı kurulmuştur. Ancak, kuruluştan sonra, tartışmalar plânlamanın etkinliği konusunda devam etmiş, siyasal iktidarların tavırlarına göre, teşkilâtın önem ve benimsenme derecesi inişli ve çıkışlı olarak günümüze kadar gelmiştir.

Beşer yıllık üç dönemi geride bırakan Türkiye 4. Beş yıllık plân dönemine başlamak üzeredir. 4. Beş yıllık plânın zorunlu yasal aşamalardan geçerek ortaya çıkması, bilindiği gibi, oldukça maceralı geçmiştir.

Plânlama, Türkiye'ye ne kazandırmıştır? 15 yıllık plânlı dönemde elde edilen sonuçlara bakarak, plân olmasaydı yine aynı sonuçlara varılır mıydı? Yeni 4. Beşyillik plânda iddialı görülen hedeflerin, geçmişteki sonuçlar hatırlarsa, gerçekleşme olasılığı varmıdır?

Aslında, gerek 15 yıllık plânlı dönem için ve gerek yeni plân için söylenenler, ancak plânların tam uygulanması halinde haklı ve doğru kabul edilebilirdi. Doğrusu, bu durum, hiçbir dönem için söz konusu değildir. Örneğin 3. Beşyillik plânın öngördüğü önlemlerin sadece % 38'inin uygulamaya konulmuş olması ilginçtir. Bu nedenle, plânlı dönemlerde elde edilen kısır sonuçların sorumluluğunu veya kabahatani plânlara yüklemek doğru değildir.

Bütün sorun da buradadır. Bir plânın başarısını biz-zat plânın kendisi belirlemez. Asıl belirleyen, plânın benimsenmesi ve siyasal iktidarların plânı uygulamada gösterecekleri ciddiyettir. Zira, plân ve ciddiyetsizlik bağdaşamazlar.

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Para Piyasası ve Son Ekonomik Önlemler Üzerine

Faik Y. BAŞBUĞ

«Biz bu devalüasyonla esasen yürürlükteki kurlarla resmi kurları birbirine yaklaştırdık. Diğer bir deyişle mevcuda resmi bir nitelik kazandırdık. Ama umudumuz o dur ki, bu oluşumdan özellikle fiat hareketleri yönünden iç piyasayı olumsuz şekilde etkilettirmeyeceğiz.»

Yukarıdaki sözcükler çok yaklaşık bir şekilde 1978 Martının büyük Devalüasyonunu kamu oyuna duyuran Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'nun söyleviden aktarılmıştır. 1958 yılında doların 2.80'den 9 TL'ye çıkarılmasıyla gerçekleştirilen Cumhuriyet döneminin en büyük parasal değer ayarlamasından sonra (% 200'ün üzerinde) başvurulmuş ikinci büyük para operasyonu (% 30 dolaylarında) ardından yükselen bir sunuştur bu. Hiç kuşkusuz bu arada, Türkiye'nin döviz bolluğu içinde boğulduğu 1970-1974 dönemi başlangıcında başvurulmuş 10 Ağustos 1970 operasyonu vardır. Ve o da hiçte kü-

çümsenmiyecek bir düzeyde % 70 dolaylarındadır. Ama dönemin koşulları ve bu tür operasyonlardan beklenen sonuç, bugün kanımızca çok yönlü özellik arz edecek boyutlarda ve ulusal çıkar açısından yaşamsal önemdedir. Bu nedenle de 1978 kararı yakın gelecekteki neticeleriyle tarihsel bir gelişim olarak ekonomik ve sosyal yaşam içinde özellikle anılacaktır.

Özetlemek gerekirse Türkiye 1978 yılına değişik bir politik süreçten geçerek girmiştir. Geçmiş politik gelişimlere göre renklenmiş bulunan ekonomik süreçse sadece iç değil uluslararası arenada da Türkiye'yi atipik bir örnek olarak simgelemiştir.

Bu açık olgu sonucu öncelikle iktidarda bulunanlardan tabanda bulunan sade vatandaş kesimine kadar verilmesi gereken büyük uğraşı ve yapısal tamir, «ekonomik darboğazdan çıkış ve savurganlığı önleme tedbirleri» adı altında sembolize edilerek özetlemiştir.

Bu önlemler şu ana bölümler etrafında yoğunlaşmıştır. Sırasıyla,

- a) DÇM olanaklarının daraltılması ve mal mukabili ithalat.
- b) Mevduat ve kredi faizlerinin değiştirilmesi, mevduat münzam karşılıkları ve disporibilite oranların yeniden düzenlenmesi.
- c) IMF'in asıl önerisine paralel şekilde Türk Parasının değerinin uluslararası konvertible paralara göre yeniden değerlendirilmesi ve değerlendirmelere «çapraz kur» görünümü altında süreklilik kazandırılması.

Getirilen bu önlemlerin aceleciliğine ve âcilliğine karşın, daha çok cebindeki paranın harcanma şeklinde hareketle konuya bakanlar ya da bu kişiler adına söz hakkını kendilerinde bulanlar konu üzerinde geniş spekülasyonlara başlamış ve ekonominin yapısal özelliğinden hareketle, olası sonuçları özellikle olumsuz yönlerden eleştiriye tabi tutmuşlardır.

Denmiştir ki, Türkiye yaşadığımız yıllarda dünyanın en yüksek düzeyli enflasyonist ülkeleri arasında yer almıştır. Hatta istikrarlı enflasyonu ile birinci sırayı almıştır. O halde getirilen bu yenilikler

başboş iç piyasada aynı anda etkilerini göstererek esasen gelir dağılımını adaletsiz etkileyen ve dar gelirli aleyhine sonuç doğuran enflasyonu daha da körükleyecektir. Sanırsız kısa uygulama bu savların haklılığını bir kez daha göstermiştir. Maliye Bakanının özetlediğimiz söylevine rağmen. Ne var ki, biz uygulama sonuçları yanında ayrıca özü itibarıyla teorik düzeyden de haklı gördüğümüz bu yönlü görüşlerin eleştirisini yapacak değiliz. Çıkmaza girilen makro ve mikro ekonomik çıkmazda kararlardan nelerin beklendiğini, mevcut görünümüyle de hangi önemli zaafı taşıdığını ortaya koymayı tasarlıyoruz daha çok.

GİRİŞİMLERDEN BEKLENEN NEYDİ?

Kanımızca gelişimlere ön yargılı ve sadece bir yönden bakmak son derece sakıncalı ve erkendir. Politika kürsülerinden sert ya da yumuşak söylemlerle Türkiye'nin batık bir ekonomik ve sosyal bünyeye sahip olduğunu belirten demecilere gerek yoktur. Türkiye tarihinin bunalımlı çıkmaz sokağına girmiştir. Aşırı ve sürekli denge-siz fitalar, büyük bir iç ve dış pazar bunalımı yaratmış, özellikle döviz olanakları sıfır düzeyinde çakılı kalmıştır. Bu arada yapısal önlemlerle döviz girdilerini artırmanın kısa dönemde olanaksızlığı, ama gereksinimlerin sonsuzluğu iktidarı bir an önce sorunu çözme zorunda bırakmıştır. Nasıl olursa olsun sonuç ne şekilde gelişirse gelişsin yeter ki bugün çöz, espirisi değişmez bir ilke olmuştur.

Ama şurası muhakkaktır ki salt gözlemlerle görebilmenin olanaksızlığına karşın hükümet yine de girişimleriyle ilk plânda enflasyonun önüne geçmeyi amaçlamıştır. Şöyle ki :

DÇM hesaplarında kur garantisinin kaldırılması halen bir milyar 900 milyon dolar dolaylarında bulunan bu fonların bir an önce piyasadan çekilmesini ve geldikleri yere dönmelerini amaçlamıştır. Ayrıca, kur garantisi kadar her devalüasyonda yeni ve ek Hazine olanaklarının piyasaya sürülmesine yol açan uygulama da böylece son bulacaktır. Sadece soyut şekilde Hazine bu açıdan rahat nefes almamıştır. Genel olarak piyasanın rahatlamasına yol açmıştır. Bu önemli ölçüde fonun talep piyasasından çekilmesi anlamına gelecektir.

İkinci olarak getirilen yeni faiz oranları da aynı sonucu doğuracak bir gelişmedir. Gereğince de görüldüğü gibi (ki ne derece

başarılı çalışacağı ve gerçeklerle bağdaşacağı son derece kuşkuludur) ve bu artan faiz oranı ile ticari kredilere talep azaltılacak, artan mevduat faizi ile tasarruf teşvik edilmiş olacaktır. Ancak hemen belirtelim bu noktada çok önemli hesap hataları yapılmışa benziyor. Bunu daha sonra açıklayacağız.

Diğer ve en son getirilen iki önemli önlemse, bilindiği gibi 1 Mart tarihli Devalüasyon Kararı ve bağlı olarak getirilen ihracatta vergi iadesinin kumî olarak büyük ölçüde kaldırılmasına ilişkin bulunmaktadır.

Devalüasyon da tıpkı diğerleri gibi para piyasasından fon çekilmesine, ithalatın pahalılaşıp kısılmasına (ne yazık ki Türkiye'nin ithalatının % 90'ının sanayi ürünlerinden oluşup vaz geçilmez bulunması en büyük dezavantajdır) ihracatın ise teşvikine yol açarak iç talebi azaltacak niteliktedir. Diğer bir yönüyle de piyasadan önemli ölçüde para çekilmesine yol açma özelliği vardır. Örneğin geçtiğimiz yılın ocak ayından beri sıra bekleyip döviz olanaklarının yalnız petrole tahsis edilmesi nedeniyle transfer edilememiş olan ithal talepleri yeni kurlara uygun şekilde % 30-35 oranında ek bir TL'nin T. C. Merkez Bankasına yatırılmasına sebep olarak fon daralmasına yardım etmiştir.

Beklenen bu olgulardan sonra gerçekleştirilecek parasal daralmanın talep-fiat dengesinden hareketle anti-enflasyonist bir sonuç doğuracağı söylenebilirdi. Ne var ki, daha önce de değindiğimiz gibi Türkiye'nin yapısal özellikleri bu konuda beklenen sonuçların alınmasını önlemiştir. Gelecek için de pek umut ışığı yoktur.

KARARLARIN ÖZELLİKLERİ VE DOĞABİLECEK SAKINCALAR :

Getirilen önlemleri ve çok klâsik ve iyimser tahminlerle beklenen sonuçları genel hatları ile bu şekilde özetledikten sonra asıl düşündürücü sonuçlar kararların özüne inildikten sonra kendini belirgin kılmaktadır. Yine getirilen üçlü girişimlere paralel şekilde bunu şu somut açıklamalarla ortaya koyabiliriz.

1 — DÇM Hesaplarının Tasfiyesi : Bu hesaplar temellerini teşkil eden kur garantisinin kaldırılmış olmasıyla tasfiye edilecekler, en azından bir daha Türkiye'ye gelmeyeceklerdir. (Tabi ki bu nokta

hariçte mukim kişiler açısından sözkonusudur). Ancak Türkiye'nin bunalımlı döviz pozisyonu bu fonlarla ilgili ani çıkışa hazır değildir. Tasarı ve düşünce çok yerindedir doğal olarak. Kısa vadeli ve güvenilir olmayan, aynı zamanda da itibarları oranında aracılık ederek bu fonların akışına yol açan komisyoncu-tefecî müessesesi, geliştirilecek olan uzun vadeli devlet borçlanmaları müessesesi ile ortadan kaldırılmış olacaktır. Ama değindiğimiz iki milyara yakın kısa vadeli borç çıkışı vardır. Bu çok önemlidir.

Diğer taraftan şekilsel açıdan görünen ama esası da aynı önemde etkileyecek olan bir eksiklik vardır ki acele giderilmesi gerekir. O da Kararın düzenleniş konusu ile ilgilidir. Faiz oranlarını belirten bölümde denmiştir, ki ... faizlerin % 1-2'si gibi vadelerine göre farklılaşacak bir faiz oranları verilebilecektir. Bu konu eski kararda, Avrupa Para Piyasası faizinin % 1-2'si kadar fazla faiz verilebilir şeklinde idi. Şimdi Avrupa Para Piyasası koşulu ortadan kaldırılmış gibidir. Böylece iç faiz oranlarına göre % 1-2 fazla verilebilir, sonucu doğar ki, yeni düzenimle % 20'ye getirilen faiz oranları karşısında Avrupalı fonlar için kur garantisinin kaldırılmış olması dahi hiç bir sonuç doğurmaz ve bu paralar % 20-22 gibi bir gelir düzeyi ile Türkiye'ye amaçlanan ve beklenenin ötesinde hızla akar. Üzerinde durması gereken bir hassas noktadır. Bunun farkına varılmış olacak ki, içinde bulunduğumuz ekim ayı içinde alınan bir kararla bankaların DÇM kabul etmemeleri bildirilmiştir. Ayrıcalıklar bir tarafa itilerek zorlayıcı girişimlerle sistemin kökünden tasfiyesi amaçlanmaktadır.

2 — Faiz Oranlarının Değiştirilmesi ve Bankalar : Böyle bir karar getirilirken genel olarak para piyasasının düzenlenmesi ana güdüsü yanında, ekonominin temel taşı olan bankaların öngörülen sistem içindeki yeri çok iyi etüt edilmemiştir. Bilindiği gibi yeni faiz kararı ile üç yılı aşkın vadeli tasarruf mevduatı faizi % 20'nin üstünde saptanmış, buna karşın kredi faizi nevilerine göre % 13-16 olarak belirlenmiştir. Vadesiz mevduatın vadeli mevduat arasına kayması muhtemel olan böyle bir öngörü karşısında, yalın vadesiz analizini bir kenara bırakırsak şöyle bir gelişmeyle karşı karşıya kalırız :

Mevduat TL 100.— x % 20 = TL 20.— maliyet

Bu fonun kullanımı halinde ise :

TL 35.— (% 35) munzam karşılık için x % 8 = TL 2.80

TL 10.— (% 10) atıl disponsibilite x 0 = TL 0

TL 5.— (% 5) devlet tahvili x % 11 = TL 0.55

TL 50.— (bakiye) ticari kredi ve % 16 + 4 = TL 10

(ek olanaklarla birlikte) kullanılırsa

Toplam

TL 13.35

Görüldüğü gibi TL 20.— maliyeti olan bir fondan ancak TL 13.35 kazanılması söz konusudur ki, bu olgu finans kuruluşlarını son derece bunaltacak niteliktedir. Hatta ticarilik ve kârlılık ilkelerini bir kalemde ortadan kaldıracak görünüştedir.

Bu nokta yine Karar sistematigi içinde diğer bir konuyu aklı getiriyor. O da yerleşmiş anlayış ve bankacılık tatbikatının kredi-mevduat işlemlerinde kazandığı boyutlarla ilişkindir. Bankalar genellikle sıfır maliyetli ticari mevduatlarını kredilerin ayrılmaz bir parçası ve sonucu olarak geliştirmek isterler. Bu uygulama kredilerin % 25'inin bloke şeklinde mevduata dönüştürülmesi ile geliştirilmiştir. Şimdi maliyet-gelir dengesinden yaratılan büyük uyumsuzluk nedeniyle bu tür uygulamaların yoğunlaşacağı kuşku götürmez bir gerçek niteliğindedir. Gerçi Kararda kredi müşterilerinin mevduat yapmaya zorlanamayacağı hükmüne yer verilmiştir. Ama söz konusu olan «zorlama»'dır. Oysa bunu «zorlamadan» gerçekleştirmek kredi piyasası özelliğinin doğal bir sonucudur.

Değinmeden geçemeyecğimiz bir nokta da ticari kredi faizlerinin bu kez sanayi kredisi faizlerinin üstünde tutulmuş olması konusundadır. Diğer bir deyişle yönlendirici etken faizden hareketle kreditor müşteridir. Banka değil. Bu son derece düşündürücü bir husustur. Bugüne kadar hep bankaydı tercihlendirerek yönlendirilmek istenen.

Kredi piyasasının özelliği değişmemiştir. Bu nedenle de kreditor firmaların talebinden hareketle yönlendirme değil, yine bankadan hareketle gerçekleştirme esas alınmalı idi. Türkiye'de sınırsız ve gayri esnek bir kredi talebi vardır. Piyasanın yapısal özelliği gereği maliyetler derhal fiatlara yansıtılmaktadır. Yıllardan beri hep diyalogu yapılan ama asla özüne inip önüne geçilemeyen gerçek budur. Bun-

dan sonraki ekonomik ve sosyal içerikli kararların başarısı da bu sorunun çözümüne bağlıdır. Yukarda özetlediğimiz girişimlerden beklenen olası sonuçlar da. Bu nedenle tekrar özetlemek gerekirse ticari kredi adına getirilmiş bulunan nisbi yüksek faiz kanımızca engel değil teşvik anlamına gelecek niteliktedir.

Ne var ki bu teşvik düzeyde kalmaya mahkûm bir gelişme güdüsü niteliğindedir. Gerçekte ise yukarıda belirttiğimiz kredi mevduat faizi arasındaki yapısal farklılık esasen finans kuruluşlarını sistem içinde darboğazlara itecek niteliktedir.

3 — Bu darboğazlara itiş, Karar içinde yer verilmiş bulunan fona iadelerle ilişkili hükümler kapsamında daha da düşündürücü boyutlara ulaşacak özelliktedir. Kararın daha birinci maddesinde kredi faizleri saptanırken elde edilecek bu avansların da, sanayi kredilerinde 1/16'sı ve asıl ilginç de kısa vadeli normal ticari kredilerde (% 16) 1/4'ü T. C. Merkez Bankasında oluşturulacak «Faiz Farkı İadesi Fonuna» yatırılması öngörülmüştür. Diğer bir deyişle bankalar, % 12 oranında bir gelirle bu fonları kullanılabilecektir. Kaynak maliyetinin ağırlaştırıcı gelişimine değinmiştik. Böylece sistemin koşulları teşvik ve yönlendirici amacından ziyade tamamen daha ilk bölümde yer verdiğimiz daraltmadan hareketle tüm boyutları ile frenleyici bir gelişmeyi ön plâna alıyor sanki. Bunun ise yapısal tikanıklara yol açıp kalkınmayı çok daha önemli darboğazlara iteceği kuşkusuz doğuyor ister istemez zihinlerde.

Bu noktada dikkat çeken diğer bir nokta da Bankaların Fona devredeceği bu % 1-4 arası meblağları nasıl muhasebeleştirecekleriyle ilgilidir. Bunu gider yazabilecekler midir? Yoksa vergi matrahı olarak mali bilânçoda kalacak mıdır? Bankalar Kanununun Ek 1. maddesi ile saptanan tedrici tasfiye fonu dolayısıyla oluşturulacak meblağların, vine ek 2 maddesi gereğince Kurumlar Vergisi Matrahının hesabında gider addolunacağı şeklinde bir özel hüküm, bu konuda yoktur. Üzerinde durulması gereken hasas bir noktadır.

4 — Devalüasyonlu polemiğe ise şimdilik girmeğe hiç gerek yoktur. Hazırlayıcı ve uygulayıcıları fiatların denetim altında tutulacağını ve hiç bir malın mevcut değerinin üzerinde bir fiatla satılmasına müsaade etmeyeceklerini belirtmişlerdir. Türk ekonomisinin hastalığı buradadır. İç fiyatların arkasından koşmak çok defa müm-

k n olmamaktadır. Olmayınca da devalüasyonun ihrac ürünlerine kazandıracağı ucuz satış olanağı ve pahalı ithal ürünlerini yurt içine sokmayı engelleyici özelliği bir iki ay gibi kısa sürede ortadan kalkmakta ve yıllardır yinelenen ayrı kısır döngü içinde kalınmaktadır. Geçmişin çok açık gerçeği şudur ki, pahalı ithalat karşısında, ithalatçılar derhal bu fiat artışını yerli üretime yansıtmiştır ve hep aynı kar marşını adaletsiz bir dağılım pahasına dalma gerçekleştirmişlerdir. Kaldı ki ithal dediğimiz şeyde en azından teorik düzeyde 100 birimlik bir ünitenin 90 birimini ulusal sanayi dediğimiz kesimin girdilerini oluşturmaktadır. Kısım  olanaksız. Ama artan maliyet ve düşük fiatla piyasaya sürüşünü işte yine aynı şeyi söylemek gerekir. O noktada asıl söz devlete düşer. Bunu da biliyorlardıki, son derece kararlı konuşuyorlardı. Ama sonuç değişmemiştir. « apraz kurlu» veya SAR'lı sistem de değiştirmeyecektir.

Bu arada ihracat yönünden görünüm daha da ilginçtir. Türkiye'nin ihrac yapısı miktarı ve türü ile sabittir. Eritilecek pek stok olduğu da sanılmamaktadır. O halde bu devalüasyonlar hangi ihracatı direkt bir şekilde artıracaktır?

Diğer taraftan kur artımının ihracatçılara sağlayacağı yüksek düzeyli Türk Liralarının, başlangıçta ihracatta vergi iadelerinin azaltılması ve kaldırılması yolu ile t rp lenmesine çalışılmış, sonuç sa-nıldığı gibi olmayınca da tekrar yüksek iade oranlarına dönülmüştür.

IMF ve onu takip edecek uluslararası kuruluşlar şimdi daha rahat hareketle isteklere cevap vereceklerdir belki. Ama elde edileceklerin sonuçları ve ulusal ekonomiye katkıları şu aşamada herhangi bir yoruma olanak vermiyecek kapalılıktadır.

Bakanın sözüyle başladığımız yazıyı yine bu sözcüklere yanıt niteliğindeki bir görüşle noktalayalım. Esasen birbirine çakıştırılan resmi ve fiili kurların bu kez daha değişik ve üst düzeyde birbirlerinden uzaklaşmasını önlemek için nasıl bir çaba sarfedilecektir? Hangi köklü önlemler getirilmiştir?

Dış Borçlarımız ve "Düyunu Umumiye" Deneyimi

Tevfik CAN

«1838 Anlaşması» Osmanlı ekonomisine kesin ve ağır darbeyi vurduktan sonra bütçe açıklarını kapama olanakları üzerinde durulmuş; 1850 lerde yeni vergiler düşünölmeye başlanmıştı.

Bu arada, başlamak üzere bulunan Kırım Savaşı'nın gerektirdiği savaş harcamalarının halktan toplanacak yeni vergilerle karşılanması önerisi fazla değer bulmamış; «Masarifi Cihadiyeyi başka surette tedarik» eyleme görüşleri yaygınlaşmıştı.

Sözü edilen bu «Başka surette tedarik», Osmanlı'nın ilk borçlanmasıdır. Her ne kadar, 1850 yılında, Reşit Paşa'nın sadrazamlığı sırasında 55 milyon Franklık borçlanma girişimi olmuşsa da, Osmanlı'nın gurur ve haysiyeti, yabancılardan borçlanma yerine, iç bağış yoluyla bu gereksinmelerin karşılanması görüşü sonucu, borçlanmaya gidilmesini önlemiş; ancak, yabancı kapital kaynaklarının

sürekli istek ve baskıları, 24 Ağustos 1854 tarihli ilk borçlanma anlaşmasının yapılmasıyla sonuçlanmıştır.

Gerçekten, bu sıralarda, Batı kapitalistleri, ellerindeki kapital birikimi için sağlam kaynaklar bulma çabası içerisindeydiler. Osmanlı ekonomisi de, bazı sağlam gelir kaynaklarıyla buna hazır bulunuyordu.

Bu, ilk borçlanma, 5 milyon Sterlin tutarındadır. Ancak, Devlet, bunun 3 milyonunu kullanmıştır. Borçlanmanın faiz oranı % 6, ihrac değeri de % 80 oranında bulunuyordu.

İlk borçlanmadan sonra, 20 yıl içerisinde, bir başka deyişle, 1874 yılına kadar 15 ayrı borçlanma yapılmıştır. Bu süre içerisinde, 239 milyon lira borçlanıldığı halde, Devletin eline geçen para, ancak 127 milyon dolayında kalmıştır.

Alınan yeni borçlarla, öncekilerin finansmanı sağlanabilmiş; sonuçta, 1875 yılında olanakların yitirilmesiyle, 6 Ekim günü, «İflâs» Kararı açıklanmıştır.

Bu Kararla, bütün iç ve dış borçların faiz ve anapara ödemeleri 5 yıl için yarıya indiriliyordu. Ancak, bu Karara karşın, altı ay sonra tüm ödemelerin durdurulması zorunluğu doğuyordu. Gerçekten bu tarihte, İmparatorluğun bütçe gelirleri toplam 25 milyon lira olduğu halde, o yıl ödenmesi gereken dış borç taksidi 13 milyon, dalgali borçlar tutarı 17 milyon lira çevresinde bulunuyordu.

Borçları ve faizleri ödeyememe konusunda yapılan görüşmeler, belirli düzeylerde sürdürülmüş; sonuçta, 20 Aralık 1881'de tarihsel «Muharrem Kararnamesi» yayınlanarak «Düyunu Umumiye»nin kurulması gerçekleştirilmiştir.

«Düyunu Umumiye», sözkonusu borçların ve faizlerin ödenmesinin sağlanması ve yönetilmesine dönük bir «İdare» olmakla beraber, ekonomiyi baskı altında tutan bir düzenleme biçiminde gelişmiştir.

Bu karardan sonra da İmparatorluk, 27 kez borçlanma durumunda kalmıştır. Toplam 42 borçlanma sonucu, 402 milyon Osmanlı Lirası (Altın olarak) borçlanılmış; ancak Devletin eline 243 milyon Osmanlı Lirası (Altın olarak) geçebilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde yapılan borçlanmaların, ekonomik anlamda verimli olduğu savunulamaz. Bilindiği üzere, bu borçlanmaların büyük bir bölümü emisyon zararı niteliğinde oluşmuş; % 14 e demiryolu yapımına, % 2 si de donanmanın güçlendirilmesine ayrılmıştır.

Yeni Türk Devleti, bir taraftan İmparatorluktan kalan borçların ödenmesini sağlarken, öte yandan da çok sınırlı borçlanmalara girmiştir.

Ancak, Plânlı Dönem'e geçildiği sırada, kalkınmanın gerektirdiği kaynakların sağlanması için borçlanmalara da başlamıştır.

Nitekim, aşağıda da görüleceği üzere, Plânlı Dönem'in ikinci yılı sonunda toplam dış borçlar 1.252,6 milyon dolar, faizler de 306,6 milyon dolar olduğu halde, Üçüncü Plân Dönemi sonunda toplam

31 Aralık 1964 Sonu Olarak Dış Borçlar

	(Milyon Dolar)			
	Kullanılan Kredi	Kullanılmayan Kredi	Toplam	Faiz
a) Devlet Bütçesi	544,2	234,5	778,7	229,5
b) Bütçe Dışı				
Kamu Kesimi	179,5	15,6	195,1	27,6
c) Özel Kesim Borçları	53,1	16,5	69,6	30,3
d) Konsolide Borçlar	209,2	—	209,2	19,2
Toplam	986,0	266,6	1.252,6	306,6

31 Aralık 1977 Sonu Olarak Dış Borçlar

	(Milyon Dolar)			
	Kullanılan Kredi	Kullanılmayan Kredi	Toplam	Faiz
a) Devlet Bütçesi	3.038,7	1.060,8	4.099,5	1.703,4
b) Bütçe Dışı				
Kamu Kesimi	731,1	1.412,1	2.143,2	1.038,2
c) Özel Kesim Borçları	635,0	282,0	917,0	328,3
d) Konsolide Borçlar	5,2	—	5,2	0,1
Toplam	4.410,0	2.754,9	7.164,9	3.070,0

borçlar, 7.164,9 milyon dolar, faizler de 3.070,0 milyon doları bulmuştur :

Bu borçlara, ayrıca, Dövizle Çevrilebilir Mevduat Hesabı, Mal Mukabili İthalât, Kabul Kredili İthalât, Banker Kredileri vb. gibi kısa ve orta süreli borçlar da eklendiği zaman, dış borçların 15 milyar dolar çevresinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin bugün, borçlar konusunda karşılaştığı temel sorun, a) Kısa ve Orta Süreli borçların tasfiyesi, ya da ödemelerin belirli koşullarda iyileştirilmesi, b) Bundan böyle yapılacak borçlanmalar da, koşulları ve kullanımları bakımından daha gerçekçi bir politika izlenmesidir.

Bu konularda izlenecek iyileştirme ve verimlilik politikalarının başarılı olması takdirinde, sözkonusu borçlanmaların, altından kalkılamıyacak nitelikte olmadığı kanısı, herhalde yanlış değildir.

Belediyeler ve Yeni Belediyecilik Anlayışı

Av. Halil ÜNLÜ

Demokrasi ve demokratikleşme tartışmalarının yoğun bir şekilde gündeme geldiği bu günün Türkiye'sinde, demokrasinin temel taşı sayılan Belediyelerin bu tartışma dışında kalması düşünülemezdi.

Tarihin en çok eski dönemlerinden beri, belli bir mahalde oturan, ortak ihtiyaçları ve sorunları bulunan insan toplulukları, biraraya gelerek bu sorunları dayanışma halinde çözmeye çalışmışlardır. Bu olgu, daha Devlet kurumu ortada yokken gerçek demokrasinin uygulandığı ve halkın kendi kendini yönettiği yerel yöntemlerin, oluşmasına yol açmıştır. Batı Avrupa ülkelerinde sanayi devrimiyle yaşanan hızlı kentleşme, yüz binlerin birarada yaşadığı şehirlerin oluşmasına yol açmış ve bu şehirlerde yaşayanların sorunları klâsik kırsal küçük toplulukların yönetim birimleriyle çözülemez hale gelmiştir. Büyük top

lumsal alt-üst oluşları, toplumsal dönüşümleri yaşıyan Batı şehirleri, kendi kent yönetimlerini yüz yıllık mücadeleleri sonucu daha demokratik bir şekilde kurmayı başarmışlardır.

Kuruluş olarak çok merkezi bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti ve sanayi toplumuna geçemeyen Osmanlı toplumunda yüzyıllarca kırsal ögeler hakim olmuş ve geleneksel köy yönetimi dışında güçlü bir kent yönetimi (belediye) oluşmamıştır. Cumhuriyet Döneminde diğer birçok kurumda olduğu gibi belediyecilik konusunda da, daha çok batıdan tercüme yasal düzenlemelerle belediyecilik ve imar sorunları çözülmeye çalışılmış, özellikle 1930'larda bir dizi kanun çıkarılmıştır.

1884 tarihli Fransız kanunundan alınan 1930 Tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu o zamana göre belediyelere güçlü bir özerklik getirmiştir. Ne varki, gerçek bir mahalli demokrasiye dayanmayan ve yukardancı düzenlemelerle gelen bu özerklik, daha sonraki düzenlemelerle (5442 sayılı, 1949 Tarihli İl İdare Kanunu gibi) büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır.

1950'lerden sonra gözlenen hızlı nüfus artışı ve sanayileşme hızlı bir kentleşmeye yol açmış, bunun sonucu, o zamana kadar kırsal boyutlarda olan ve daha çok bir tüketim merkezi görünümündeki kentler, yapısal değişikliklere uğramaya başlamıştır.

1961 Anayasası ile Belediyelerin özerkliği ve görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanması güvence altına alınmıştır.

1960'lar sonrası daha da hızlı bir gelişim ve dönüşüm sürecine giren Türk toplumunda bu gelişme kendisini öncelikle ve ağırlıklı kentlerde göstermiştir. 1973, 1975 ve 1977 seçimleri kentlerin Türk siyasal yaşamındaki ağırlığını büyük bir açıklıkla belgelemiştir. Ancak, özellikle 1960'lar sonrası Türk toplumunda görülen hızlı sosyo-ekonomik gelişmenin toplumun genel siyasal yönetimine yansıtmaması ve kaynakların Devlet elinde toplanması nedeniyle, -mali ve idari özerkliği Anayasaca güvence altına alındığı halde- belediyeler kent halkının ortak ihtiyaçlarını yeterince karşılayamamış, kaynaksız ve fonksiyonsuz bırakılmaya çalışılmıştır.

1930'larda yukardancı düzenlemelerle özerkleştirilmeye çalışılan ve sonradan tam tersine düzenlemeler getirilen belediyeler (kent

yönetimi), müthiş bir yerel uyanış içinde olan bugünün Türk toplumunda, demokratikleşme ve yerel bir «iktidar» sorunu olarak bütün boyutlarıyla tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmanın sonunda gelecek çözümler biçimsel bir demokrasinin, halka rağmen halkçı bir yönetim anlayışının sonucu olan çözümler değil;

- ° kentteki temel kamu mal ve hizmetlerini (su, elektrik, yol, kanal, eğitim, sağlık, plân, proje vb.) doğrudan üreten,
- ° kentsel tüketimi toplum yararına etkin bir şekilde kontrol ederek, kentteki tüketici halkı koruyan,
- ° hızlı kentleşme sonucu toplum tarafından kentte oluşturulan rantları topluma aktarıcı üretimde bulunan (spekülasyonu önleyici kentsel arsa üreten, konut üreten)
- ° kendi kaynağını kendisi yaratan (üretim yaparak, tüketimi düzenliyerek, kentte toplumun yarattığı rantları topluma aktararak, temel mal ve hizmetlerin üretilmesinde halk katılımını sağlayarak, belli oranlar arasında vergilendirme yetkisine sahip olarak)
- ° tayin edilmiş organların ağır vesayitinde olmayan, kent halkının bütün düzeylerde kararların alınmasına katıldığı demokratik bir yapıya sahip olan,

bir belediyeyi oluşturacak olan çözümler olacaktır.

Gerice Yörelerde Sınai Gelişmenin Teşvik Edilmesi (11)

Yazan : J. VELJKOVIĆ
Sırbistan Plânlama Enstitüsü

Çev. : Sedat SANATKÂR, M. Sc.
İFMC Genel Sekreteri

YUGOSLAVYA DENEYLERİ

Giriş : Gerice yörelerde sınai gelişmenin teşvik edilmesinde Yugoslavya deneylerini içeren bu rapor;

a) Bölgesel kalkınma politikalarının çeşitli yönlerinin birbirleri arasındaki bağılıklarının ve gerice yörelerdeki sınai proje teşvikine etkilerinin incelenmesine,

b) Diğer ülkelerdeki sınai proje teşviki uygulamaları için Yugoslav deneylerinin geçerli yönlerinin saptanmasına,

c) Deneylerle ilgili tartışma konusu olacak bazı sorunlara değinerek, Yugoslav deneyinin uygulamalarından kaynaklanan bazı

çözümlerle bu sorunların çözümüne katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Özetle; birinci bölüm, gelişmekte olan ülkelerin çoğunun gerice yörelerinde kurumsal bir yapı olarak sınai proje teşviki için geniş kapsamlı bölgesel kalkınma politikaları üzerine tartışma getirmeyi amaçlamakta. İkinci bölüm, Yugoslav bölgesel kalkınma politikalarını, kurumsal ve mali yapılarını ve aynı zamanda bu politikaların sonuçlarını da birlikte bir bütün olarak vermektedir. Üçüncü bölüm ise, konu ile ilgili bazı sorunlara örneğin; Mali kurumların rolü; İşbirliği ve Ortaklık; Sınai projelerin seçimi; Gerice yörelerde çalışmaya başlayan yeni şirketler vs, Yugoslav deneyleri açısından bakarak tartışma getirmektedir.

1 — GENEL GÖZLEMLER

A) Bölgesel Gelişmenin bazı ortak olguları üzerine :

Bölgesel gelişme eşitsizliklerindeki değişimin uzun bir zaman süreci içinde yapılacak herhangi bir uluslararası karşılaştırmalı analizi, bir ülke içindeki eşitsizliklerin ortak olgusunun genellikle bu ülkelerde sınıileşme öncesi dönemlerde sağlanan gelirlerden çok, yeni sınai gelişmelerden kaynaklandığını gösterecektir. Ülkeler arasında politik sistem ve gelişme koşulları farklılıkların olmasına karşın bölgelerarası kalkınma eşitsizliklerinin, ulusal sınai gelişmenin ilk ve hatta orta evrelerinde arttığı birçok ülkede gözlemlenmiştir.

J. G. Williamson'unun «Bölgesel Eşitsizlik ve Ulusal Kalkınma Süreci» adlı yapıtının sonuç bölümünde yazar, 19. ve 20. yüzyıl Fransa, İtalya, Brezilya, A. B. D., Kanada, Almanya ve İsveç deneyleri hakkında eldeki çok az bilgiyle bile, gelişmenin başlangıç evresinde bölgesel eşitsizliğin arttığı ve olgunluk evresinde bölgesel yaklaşımların görülmesi, değişimlerin ve farklılıkların azalması gibi olgularla karşılaşıldığı sonucuna ulaşmaktadır. Ulusal sınai gelişmenin ilk evrelerinde bölgeler arası uçurumların genişlemesine birçok değişik ve olası nedenler bulunabilir, ancak en bütünlüğe sahip olanı yine aynı yazarın, ülkenin sınai gelişmesinin bu ilk evresinde ulusun genel olarak bütünleşmemiş bulunmasının, bölünmenin ve bölgelere ayrılmış olmanın (bölgeciliğin) derecesine göre bölgeler-

arası gelişme eşitsizliğinin önceden saptanabileceği savıdır. Yazar, bir ülkedeki bölgelerin aynı gelişme olanaklarına sahip olmadıklarını ve bu bölgelerin bazılarında gelişme başladığında bölgesel sınırların bu gelişme güdüsünün diğerlerine geçmesi için çok büyük olduğunu, ticaret ve faktör akışını önleyici sınırlar var oldukça da bölgesel eşitsizliğin açıkça artacağını söylemektedir.

Bu açıklamalardan konu ile ilgili ne gibi sonuçlar çıkartılabilir?

Bu sonuçlardan ilki, gelişmekte olan ülkelerdeki bölgesel kalkınma politikalarının temel amaçları ile ilgilidir. Bu amaçlar, bölgesel eşitsizlikleri azaltmak yada yönlerini değiştirmek gibi kararları kapsarlar ve bu kararlar genellikle ulusal sınai gelişmenin ilk evrelerinde alınır. Bu amaçlar, ulusal sınai gelişmenin ilk evrelerinde göze çarpan artan bölgesel eşitsizliklerin sürecini sınırlamak veya bu süreci saptırmak için direnmeyi içermelidir.

İkincisi, bölgesel kalkınma politikalarının belirli hedefleri ile ilgilidir. Bu hedefler artan bölgelerarası eşitsizliğin olumsuz sonuçlarından türeyen sosyo-ekonomik sorunların çözümlerini bulmayı amaçlamaktadırlar. Diğer bir anlatımla, gelişmekte olan bir ülkenin bölgesel kalkınma politikası hedeflerini saptayanlar artan bölgelerarası eşitsizliklerin olumsuz sonuçları ile uğraşma zorunluluğunu da hesaba katmalıdırlar. Çünkü, bu sonuçlar, özellikle işsizlikte yaşamı düzeyinde ve sosyal hizmetlerin sunulmasında sosyal olarak dayanamayacak eşitsizlikler doğurabilir.

Üçüncüsü, bölgesel kalkınma politikalarının araçları ile ilgilidir. Şöyle ki, eğer bölgesel farklılaşma, aşırı bölgecilik ve bütünleşme ulusal sınai gelişmenin ilk evrelerinde artan eşitsizliklerin nedenleri ise, bölgesel kalkınma politikalarının yöntem ve araçlarının bu sınırları aşabilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

B) Yugoslavya Deneylerinin Uygunluğu

Yugoslavya özellikle bölgesel gelişme ve buna ilişkin politikaların sorunlarını (azgelişmiş bölgelerdeki sınai proje teşvikini de kapsayan) incelemek için ilginç bir örnektir. Böylesine bir uygunluk için iki neden vardır.

a) Önemli bölgesel farklılıklar

Yugoslavya tarihi bir kalıtım olarak önemli bölgesel gelişme farklılıklarına sahiptir. Bu farklılıklar harp sonrasının ilk iki on yıllık devrelerindeki genel hızlı büyümenin içinde daha da belirginleşmiştir. 1965 yılında başlayan üçüncü on yıllık dönemde, Yugoslavya'nın oldukça dengeli bölgesel kalkınma girişimi içinde bölgelerarası farkları ortadan kaldıran tersine bir sürecin oluştuğunun ilk belirtileri görünmüştür. Gelir ve istihdam açısından bu süreç daha yavaş olduğu halde, yatırımların etkilerinin daha dolaysız olduğu sektörlerde örneğin, hizmetler, alt-yapı, vs. gibi bölgelerarası eşitsizlik daha hızlı yok olmaya başlamıştır.

Aslında, Yugoslavya'da bölgesel farklılıkların çok büyük olduğu, salt iki uç noktanın gözönüne alınmasıyla anlaşılabilir: En gelişmiş bölge olan Slovenya Cumhuriyetinde kişi başına GSMH 3000 \$ olup yaşama düzeyi ve ekonominin yapısal çizgileri gelişmiş Avrupa ülkelerine yaklaşmaktadır. Diğer taraftan, en az gelişmiş bölge olan Kosova Eyaleti Federe Birliğinin kişi başına GSMH'sı 500 \$ olup halen Asya tipi azgelişmişliğin özelliklerini örneğin, tarıma bağlı nüfus oranının yüksek oluşu, yüksek işsizlik oranı, yaklaşık % 3'lük bir nüfus artışı vs. gibi, taşımaktadır.

Diğer altı federe birlikler arasındaki gelişme farklılıkları gelir ve istihdam açısından 1:1,5 oranında fazla olmayıp ılımlı bir eşitsizlik olarak günümüzde daha çok yapısal ayrılıklardan doğmaktadır.

Bu farklılıklardan ne gibi geçerli sonuçlar elde edilebilir?

Kesinlikle, ilk olarak, Kosova eyaletinin gelişmesini sağlayacak köklü önlemler alınmalıdır. İkinci olarak, Bosna-Hersek, Makedonya ve Montenegro gibi ortalamadan daha düşük seviyede kalkınmış olan üç Cumhuriyetin ortalama kalkınma hızının daha üstünde bir hızla kalkınması desteklenmelidir.

Üçüncü olarak, gelişmiş Cumhuriyetlerin ve Voyvodina eyaletinin dinamik kalkınmasına engel olmamak. Bu arada, bölgesel kalkınma politikasını sürdürmek için gerekli finansal yükün dağılımında haksızlıklar olsa bile.

b) Belirli Bölgesel Kalkınma Politikasının İşleyişi

Son 20 yılda Yugoslavya, az gelişmiş bölgelerde ekonomik ve sosyal gelişmenin teşviki için, daha çok bölgelerarası gelişme eşitsizliklerin artmasına neden olan süreci durdurmada başarılı olan ve gelişmiş ile az gelişmiş bölgeler (örneğin Yugoslavya'daki federe birlikler) arasındaki uçurumu daraltmaya başlayan, belirli bir bölgesel gelişme politikasını ve bunun işleyiş biçimini geliştirmiştir.

Federal bölgesel kalkınma politikasının uygulanmasında, her yıl Yugoslavya GSMH'sinin % 3'ünü oluşturan mali kaynakların gelişmiş bölgelerden az gelişmiş bölgelere ve eyaletlere kaydıran, başlıca üç araç kullanılmaktadır.

İlk araç, ekonomik yönden yetersiz gelişmiş Cumhuriyetlerin ve Eyaletlerin daha hızlı gelişmeleri için Federal Fon aracılığıyla uzun vadeli ve düşük faizli uygun kredilerin verilmesidir. Bu krediler için biriktirilmiş sermaye Yugoslavya GSMH'sinin % 2 sine ulaşmakta ve 1976-80 dönemi için 3 milyar dolara eşit dinara yaklaşmaktadır.

Az gelişmiş bölge ve eyaletlere verilen bütçe tahsisatları, yardım ve bağışlar, bölgesel kalkınma politikasının ikinci önemli aracıdır. Bu tahsisatlarla toplam GSMH'nin % 1'ini oluşturan (1976-80 dönemi için yaklaşık 2 milyar dolar'a eş dinar) sosyal hizmetler finanse edilmektedir.

Federal Devletin garantisi altında yabancı sermayenin büyük bir bölümünü az gelişmiş Cumhuriyetlere ve Kosova Eyaletine yöneltmek, bu bölgelerde ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için kullanılan üçüncü araçtır.

«Yugoslavya'nın bölgesel kalkınma politikasının özelliği ise, aslında bu üç aracın kendileri olmayıp, bu bölgelerdeki kalkınma programlarının kendi halkları tarafından seçilmesini ve gerçekleştirilmesini sağlayan ademi merkezîyetçi ve demokratikleşmiş karar alma ve sorumluluk taşıma olgusudur.»

2 — YUGOSLAVYA'DA BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI

A — Amaçlar ve Hedefler

Yugoslavya'nın bölgesel kalkınma stratejisinin temel ve sürekli hedefleri, Anayasa'nın Temel Prensipleri bölümünde somut bir şekilde belirtilmiştir. Şöyle ki; «Yugoslavya'daki yurttaşlar ve uluslar arasındaki eşitliğin maddi temellerini kurmanın yararı için, çalışan halkın çalışma ve sosyal yaşamının maddi koşullarını yükseltmek için ve bir bütün olarak ekonominin olabildiğince dengeli bir kalkınmaya erişebilmesi ve her an toplum çıkarlarını düşünerek Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyet'indeki bağımsız eyaletlerin ve yetersiz kalkınmış cumhuriyetlerin ekonomilerinin üretim güçlerinin daha hızlı gelişmesine özel bir önem verilerek bu amaçla yeterli fonları sağlanacak ve diğer önlemler alınacaktır».

Bu geniş kapsamlı amaç, Yugoslavya'nın 1976-80 dönemi için Orta Vadeli Sosyo-Ekonomik Kalkınma Plânında «Kişi başına düşen GSMH ile ölçülen kalkınma derecesindeki göreceli farklılıkları ortadan kaldırma uğrunda ekonomik olarak az gelişmiş cumhuriyetlerin hızlı, bağımsız Kosova eyaletinin ise daha hızlı kalkınması» olarak tanımlanmaktadır.

Yine, nicel hedef olarak, az gelişmiş üç Cumhuriyet için Yugoslav ortalama GSMH artışının % 20 fazlası, bağımsız Kosova eyaleti için ise % 60 fazlası bir kalkınma hızı belirlenmiştir.

Bu nicel hedeflerden hareket ederek ve bu Cumhuriyetlerle Kosova eyaletinin tasarruf ve yatırım olanakları, sermaye-çıktı oranları hesaba katılarak gerekli finansal destek için önlemler alınmıştır.

B — Bölgesel Kalkınma Politikası Yöntemleri

Yugoslavya'da, daha önce sözü edilen bölgesel kalkınma için Federal politikanın araçlarına uygun, başlıca üç bölgesel kalkınma politikası yöntemi vardır.

Uygun vadeli yatırım kredileri sağlanması ve yabancı sermayenin payının artırılması gibi ekonomik kalkınmayı ilgilendiren ilk iki

yöntem, az gelişmiş cumhuriyetlerin ve Kosova eyaletinin ekonomik yönden daha hızlı kalkınmasını desteklemek için düzenlenmişlerdir. Bu hızlı kalkınma hamlesi, az gelişmiş üç cumhuriyeti için ortalama GSMH artış oranından % 20, Kosova eyaleti için ise ortalama GSMH artış oranından % 60 daha fazla bir büyümeyi amaçlamaktadır.

Bütçe yardımlarından oluşan üçüncü yöntem, bu cumhuriyetler ile Kosova eyaletinin, özellikle sağlık ve eğitim yatırımları ile diğer hizmetler için bütçeden yardım yaparak sosyal alt-yapının kurulması ve sosyal refahın sağlanması anlamında salt sosyal kalkınmasını desteklemek için hazırlanmıştır.

Bu yöntemlerin ışığı altında, bundan sonra salt, ekonomiyi ve özellikle sını kalkınmayı özendiren ve teşvik eden araç ve gereçleri inceleyeceğiz. Bu anlamda, Yugoslavya'nın az gelişmiş bölgelerinde uygulanan sını kalkınmayı özendirici temel yöntemlerin geçerli iki özellikleri vardır: a) Fon yaratma yöntemleri, b) Sağlanan finansmanın ve diğer kaynakların kullanımına ve tahsisine ilişkin yöntemler.

Fon yaratmanın temel yöntemi, Federal Fon'un işlemesi için yeterli sermaye toplanmasını sağlayan sosyalist sektör işletmelerinden yapılan zorunlu borç alma kurumudur. Bu zorunluluk Federal Yasa tarafından düzenlendiği ve sermayenin toplanması ve az gelişmiş Cumhuriyetler ve Kosova eyaletine dağıtılması da yine Yasalarca saptandığı için, bu dağıtımın belirli oranlarda yapılmasında hiçbir zorlukla karşılaşılmamaktadır.

Federal Fon'un rolü finansal kaynakları yaratma görevi ile sınırlıdır. Çünkü, kaynakların tahsisi işlevi anayasaya göre yatırım önceliklerine ilişkin karar alma sürecini de kapsamak üzere, Cumhuriyet ve eyaletlerin Yugoslavya kalkınma politikasına uygun kendi öz kalkınma politikalarını izleme hak ve sorumluluk sınırları içinde bulunur.

Aslında, Federal Fon'un salt görevi, toplanan zorunlu uzun-dönem borç paraları, az gelişmiş Cumhuriyetler ve Kosova eyaleti tarafından kendilerinin resmi yatırım bankaları olarak tanıttıkları bankaların yatırım olanakları içine aktarmaktır. **Böylece az gelişmiş Cumhuriyetlerin ve Kosova eyaletinin yatırım bankaları uygulamada,** Federal Fonun kaynaklarının dağılım işlevinden, sını proje teşvi-

kinde karar almadan ve bu Cumhuriyetler ile Kosova eyaletinin sosyo-ekonomik kalkınma plânlarının genel kalkınma hedeflerine uygun bir şekilde yürütülmesinden sorumludurlar.

Bir sınai projenin gerektirdiği toplam yatırım miktarı içinde Federal Fon finansmanının payı ile ilgili yasal kısıtlama yoktur. Genelikle, eğer tüm olarak yeni bir işletme az gelişmiş bir Cumhuriyette kurulacak olursa, bu Cumhuriyetin yatırım bankasının gerekli yatırımın % 100'ünü, kredi olanaklarını (Federal Fon'un parası, ticari krediler vs. dahil) kullanarak gerçekleştirmesi beklenir.

1976-1980 plân döneminin bölgesel kalkınma politikasını düzenleyen yeni Federal Yasalar, temel bazı yenilikler getirmiştir. Bunlardan bazıları, gelişmiş bölgelerdeki işletmelerin doğrudan doğruya az gelişmiş Cumhuriyetlerde ve Kosova eyaletinde yatırım yapmalarını teşvik etme amacını gütmektedir.

Bu yasa, dolaysız yatırım yapan şirketleri yatırdıkları para miktarı kadar Federal Fona zorunlu olarak yapacağı ödemeden muaf kılıcı bir kararname ile yürürlüğe konulmuştur.

Bu tür bir uygulamadan elde edilecek sonuçların her iki tarafa da yararlı olacağına inanılmaktadır.

Olaya, az gelişmiş bir bölgede Federal Fona zorunlu ödeme yaparak bir yatırıma katılma yerine, yatırımı doğrudan kendisi yapan şirket açısından bakıldığında, şirketin yararı a) kendi üretimini genişletmesi b) yatırımdan sağlanacak gelirde belli bir paya sürekli sahip olması yada aksine aynı miktarda parayı Federal Fona yatırarak uzun bir süre bu fondan mahrum kalması, şeklinde özetlenebilir.

Olaya, birde az gelişmiş bölgeler açısından bakıldığında, dolaysız yatırımlardan beklenen yararlar şöyle sıralanabilir : İlk olarak, yapılan yatırım yatırımcının maddi çıkarın içerdiğinden bu dolaysız yatırımlar genellikle şirketin eğer doğrudan yatırım yapmamış olsa idi Federal Fona zorunlu olarak borçlanacağı meblağı aşar. İkincisi, dolaysız yatırımlar, know-how, teknik ve idari etkiler yanında yeni sanayi programları ve fikirlerini de beraberinde getirir. Üçüncüsü de, dolaysız yatırımlar nedeniyle, vasıflı işgücü ve profesyonel kadro oluşturma sorunu daha kolay çözülür.

C — Politika Sonuçlarının Kısaca Değerlendirilişi

Son 25 yılda bölge içi kalkınmada izlenen değişimlere ve uygulanan bölgesel politikalara karşılaştırmalı bakış, 1960'larda yoğun bir şekilde uygulanan politik önlemlerin bölge içi eşitsizliğin artma sürecini yavaşlatmasının yaklaşık 10 yıl aldığını ve 1970 lerde bölge için eşitsizlik uçurumunun daralmaya başladığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda bu oluşumu izleyebiliriz.

Yıllık Ortalama Büyüme Hızları
1966—70 1971—75

1. Gayri Safi Milli Hasıla
(Cari Fiyatlarla)

A. Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	14,7	25,8
B. Az Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	14,1	27,5

2. Sınai Üretim

A. Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	6,2	8,1
B. Az Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	5,8	8,6

Kalkınma hızı göstergelerinde izlenen ılımlı gelişme, tüketim ve diğer ekonomik verilere bakıldığında daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, bölgesel kalkınma politikalarının kalkınma tesirlerinin GSMH açısından ümit edilenden daha başarısız olma eğilimi, az gelişmiş Cumhuriyet ve Kosova eyaletindeki sermaye-hasıla oranlarının ortalamanın altında olmasından kaynaklanmaktadır.

Sermaye-Hasıla Oranı İlişkileri
1966—70 1971—75

Yugoslavya	100	100
Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	89	92,3
Az Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	143	126,3

Az gelişmiş bölgelerin, gelişmiş bölgeleri arkadan takip etme olgusu; sermaye yoğun yatırım yapılarının ortalamanın üstünde olmasına bağlanmaktadır, çünkü, output (çıktı) getirisi genellikle beklenenden azdır.

İstihdamın artması söz konusu olduğunda, az gelişmiş Cumhuriyetler ve Kosova eyaletinde 1960 başlarından bu yana istihdam ortalamasının üstünde artmıştır. Bu, bölgesel kalkınma politikasında alınan önlemler sonucunda gerçekleşmiştir.

Son olarak, kişi başına gayri safi milli hasıla ele alındığında ve istihdam toplam nüfusla kıyaslandığında 1970'lerde bölgesel eşitsizliğin azaldığı izlenmektedir.

Yugoslavya Dinarı = 100
1970 1975

1. Kişi Başına GSMH

A. Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	120,5	120,4
B. Az Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	61,5	62,4

2. İstihdam (Her 1000 kişiye düşen)

A. Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	115,0	114,6
B. Az Gelişmiş Cumhuriyet ve Eyaletler	71,9	73,1

D — Az Gelişmiş Bölgelerde Sınai Kalkınma Teşvikinde Sırbistan Cumhuriyetinin Özel Deneyleri :

Genel Kalkınma seviyesi Yugoslav ortalamasına yakın olması nedeniyle Federal kalkınma yardımından yararlanmamasına rağmen, sınırlar içindeki oldukça büyük az gelişmiş bölgeleri ile en büyük Yugoslav Cumhuriyeti olan Sırbistan, az gelişmiş bölgelerinin ekonomik kalkınmasını hızlandırmak için kendi fonunu kurmuştur.

Sırbistan Cumhuriyetinin kurduğu bu fona gerekli sermayeyi sağlamak için Sırbistandaki işletmelere, ekonominin sosyalist sektörünün GSMH'nın % 0,5'i miktarında fona zorunlu ödeme yapmaları şeklinde ilâve bir yük getirilmiştir.

Federal Fondan oldukça farklı bir şekilde Sırbistandaki fon, Sırbistanın az gelişmiş bölgelerinde genel ekonomik ve sınai kalkınmayı teşvik etmede son derece aktif ve yapıcı bir rol oynamaktadır.

Bir kere, kalkınma politikasının bütünü, teşvikler sistemi olarak düşünülmüş ve bu teşvikler, Sırbistanın az gelişmiş bölgelerinde kit

olan üç kalkınma faktöründen herbirini işler bir duruma getirmek için gerekli asgari maddi şartları oluşturmaya doğru yönlendirilmişlerdir : 1 — İlginç kalkınma program ve projeleri, 2 — Yatırım için sermaye, 3 — Eğitilmiş işçi özellikle tecrübeli teknik yönetici.

Sağlanan teşviklerden en önemlisi, Federal fonda olduğu gibi uygun vadeli (15 sene, % 4 faizli) yatırım kredileridir. Toplam yatırım maliyetinin 1/4 ile 1/3'ünü kapsayan bu teşvik, kesinlikle ekonomik yönden üstün sınai ve diğer projelere sağlanmaktadır.

1971-1976 döneminde, Sırbistanın az gelişmiş bölgelerinin kalkınmasını teşvik etmek için Fon'un yönetim kurulunca onaylanan yatırım kredilerinin sayısı 350'yi aşmıştır. 1,4 milyon nüfusun yerleşmiş bulunduğu bölgelerin kalkınmasını desteklemek için yapılan bu sınai yatırımların toplam tutarı 400 milyon dolara eş dinara ulaşmaktadır.

Genellikle, yatırım kredileri ile birlikte gelen diğer önemli bir teşvik de, özellikle maden kaynakları hakkında araştırmaları da içeren kalkınma programları, projeleri ve çalışmaları için maddi yardım yapılmasıdır. 1977 yılında Fon, yeni bir teşvik sistemi getirmiştir. Buna göre, kalkınma bölgelerindeki özellikle yeni kurulmuş sanayilerin önemli bazı yerlerinde çalışan personele, gelişmiş bölgelerde aynı personele ödenen miktarda ücret ve aylık ödenmesi ve bu ilâve harcamalarında sübvansiyon şeklinde karşılanması kabul edilmiştir.

Bu üç grup ana teşviklerin yanı sıra, az gelişmiş bölgelerin genel ekonomik kalkınması için ayrıca iki dolaylı teşvik daha vardır. a) Yerel yönetimler için ayrılmış olan ve toplam yatırım maliyetinin % 35'ine varan yol inşaa ödenekleri. Bu ödenek için gerekli fon petrol vergileriyle karşılanmaktadır. b) Az gelişmiş bölgelerdeki özellikle basit sağlık ve eğitim kapasitelerini geliştirmek için sosyal alt-yapı ödenekleri. Bu ödenekler için gerekli fonlar bütçe gelirleri ve transferlerden karşılanmaktadır.

3 — DENEYLERLE İLGİLİ BAZI SORUNLAR

A — Genel Ekonomik ve Sınai Kalkınma Programları Uygulamasında Mali Kuruluşların Rolü :

Yugoslavya deneyinde, az gelişmiş bölgelerdeki sınai proje teşviki çalışmalarına katılan iki tür mali kurum vardır: a) Az gelişmiş bölgelere yöneltilen Cumhuriyetlerin Fonları ile Federal Fon, b) Yatırım ve ticari bankaları ve aynı zamanda tasarruf bankaları olarak adlandırılan iş bankaları.

Adı geçen mali kurumlar, çeşitli sınai ve diğer kalkınma projeleri için gerekli finansmanı karşılamak amacıyla bünyelerindeki sermayeyi ayarlayarak kalkınma sürecindeki görevlerini yerine getirmektedirler.

«Yugoslav banka ve diğer mali kurumların en belirgin özellikleri Yugoslav anayasasına göre, ne devlet bankaları ne de bağımsız mali güç merkezleri olmalarıdır. Aksine, kesinlikle üyelerinin yani sınai ve diğer teşebbüslerin çıkarlarını gözetken ve her zaman ve yalnızca ekonomiyle bütünleşmiş mali kurumlardır.»

B. Sınai Projelerin Seçimi

Az gelişmiş bölgelerde uygulanacak sınai programların ve buna bağlı olarak kullanılacak teknolojinin seçim sorunu Yugoslavya deneyinde iki yoldan çözümlenmektedir. (1) Teklif (fiyat) alma yoluyla veya teşebbüslerin serbest rekabetiyle (plânlama sistemi kanunu kabul edilmeden önceki dönemlerde proje seçiminde uygulanan metod) (2) Az gelişmiş bölgeler içinde sektörel veya bölgesel kalkınma için, son iki yıldan beri gittikçe artan şekilde uygulama alanı bulan, geniş programlama faaliyetleriyle. Yeni plânlama sistemi çok iyi bir şekilde işlese bile, özellikle danışmanlık firmalarının hizmetlerinden yararlanamayan küçük teşebbüsler için program ve teknoloji seçiminde gerekli danışmanlık hizmetlerinin ne şekilde sağlanacağı konusunda ortada bir boşluk mevcuttur. Belki de bu konuda en geçerli çözümü, az gelişmiş bölgeler için hem verilecek kredilerin onayında yönetim kuruluna hem de kredinin onayını takiben

yatırımı yapan firmalara danışmanlık yapan ihtisaslaşmış birkaç teknik uzman istihdam eden Sırbistan Fonu bulmuştur.

C. İşbirliği ve Ortaklık

Yabancı firmalarda dahil olmak üzere az gelişmiş ve gelişmiş bölgelerin teşebbüsleri arasındaki işbirliği ve ortaklık, Yugoslavya'nın az gelişmiş bölgelerde sınai proje teşviki deneyinin en önemli noktası olarak düşünülmektedir. Bu nedenle, ulusal teşebbüslerle onların yabancı ortakları arasındaki ilişkiyi düzenleyen özel bir kanun 1967'de yürürlüğe konmuştur. Bu temelden hareketle Yugoslavya'da yüzlerce yabancı ortaklı şirket kurulmuş fakat bunların çoğunluğu ülkenin gelişmiş bölgelerinde oluşmuştur. Çünkü, yabancı ortaklar ucuz fakat tecrübesiz emek, zayıf organizasyon, yetersiz alt-yatırımlar yerine gelişmiş bölgelerdeki iyi yetiştirilmiş ve ihtisaslaşmış emeği, daha iyi olanakları tercih etmişlerdir.

Az gelişmiş ve gelişmiş bölgelerin teşebbüsleri arasındaki işbirliği ve ortaklıkla ilgili olarak sorun kanuni açıdan ele alınmış ve yeni anayasal düzenle her iki taraf lehine olumlu adımlar atılmıştır.

Ayrıca daha önce de belirttiğimiz gibi bölgesel kalkınma politikası düzenlemeleri gelişmiş bölgelerden daha çok az gelişmiş bölgelerdeki işbirliği, dolaysız yatırımlar ve ortaklıklar lehine işlemektedir. Bu olgu, bürokrasiyi işin içine sokmadan, bürokrasinin olmadığı bir toplumda erişmek için toplumun kendi kendini idare etmesi ideolojisi olan resmi ideolojik eğilime paraleldir. Bu tür ortaklıkların gelecekte, devlet tarafından düzenlenen ve hükümet müdahaleleriyle alıkonulan her türlü bölgesel ve diğer kalkınma politikalarının yerine geçmesi ümit edilmektedir.

Ülke Ekonomileri

Hazırlayan : Aylâ SANATKÂR M. Sc.

YUGOSLAVYA

Yüz ölçümü (Km²) 98.766

Nüfus (1975) 21,35 Milyon

Reservler (Nisan 1976) 1,204 ABD \$

Kur Oranı (Eylül 1977) 32,12 Y. D. = 1 ₺

Yugoslavya, altı cumhuriyet (Slovenya, Croatia, Bosna - Hersek, Sırbistan, Montenegro ve Makedonya) ve iki bağımsız bölgeden (Voyvodina ve Kosova) oluşan, Federal bir devlettir.

Politik Durum

İkinci Dünya Savaşı yıllarında monarşi yıkılmış, 1945 yılında cumhuriyet kurulmuştur. Ülkeyi 30 yılı aşkın süredir Josip Broz Tito yönetmektedir. Yugoslavya, Tito başkanlığında dış politikada uzun süredir tarafsız bir tutum izlemekte, politik, coğrafi ve ekonomik açıdan Doğu ile Batı arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Hem AET hem de Comecon'un bir üyesidir. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerle ilişkileride giderek artmaktadır.

Ekonomik Kalkınma

Yugoslavya'nın kalkınma programları orta süreli plânlar şeklinde genellikle beşer yıllık hazırlanmaktadır.

1976-80 yıllarını kapsayan dönemde, ülkede GSMH'nin yıllık % 7, ihracatın yıllık % 8, ithalâtın yıllık % 4, istihdamın yıllık % 3 ve yaşam seviyesinin yıllık % 6,5 oranında artması plânlanmıştır. 1977 yılı geçici rakamlarına göre anılan GSMH % 5,5, ihracat % 6,5 ve ithalât % 8 artmıştır.

Tarım

Son 30 yıldır izlenen hızlı sanayileşme, tarım kesiminde çalışan aktif nüfusun % 80'den % 40'a düşmesine yol açmıştır. Bu azalmaya rağmen, ülkenin uzun dönem kalkınma plânlarında öncelik bu kesime verilmektedir. Hükûmetin amacı, ülkenin gıda gereksiniminin yeterli ölçüde karşılanması ve gıda ile tarıma dayalı mamul mallar sektörlerinin geliştirilmesidir.

Ülkenin en önemli tarımsal ürünleri mısır, buğday, patates, şeker kamışı, arpa, üzüm, elma ve eriktir. Temel sınai ürünleri ise, pamuk, tütün, haşhaş, keten ve kenevirdir. Hayvancılık ülke ekonomisinde önemli bir yer kaplamakta, Yugoslavya büyük ölçüde sığır ve domuz ihraç etmektedir. 1974 ortalarında AET'nin kesimlik hayvan üzerine uyguladığı kısıtlama ülkeyi büyük ölçüde etkilemiştir. 1976 yılında izlenen kötü hava koşullarına rağmen tarımsal üretimde büyük bir artış sağlanabilmiştir. Örneğin buğday üretiminde bir önceki yıla göre % 36 oranında artış izlenmiştir.

Tarım kesimi için 1973 yılında onaylanan «Yeşil Plân» bu sektörün 1973'den 1985 yılına dek kalkınma programını içermektedir. Bu plâna göre, sosyalist sektör faaliyetlerini buğday ile diğer hububat çeşitleri ve meyva üzerinde, özel sektör ise hayvancılık, hayvansal ürünler ve hayvan yemi üzerinde yoğunlaştıracaktır.

1976-80 dönemini kapsayan beş yıllık plân, temel gıda maddeleri ithalâtını 1980 yılı sonunda tamamiyle ortadan kaldırma amacı taşımaktadır. Bu hedefi gerçekleştirmek için plânda yıllık kalkınma hı-

zı % 4 olarak saptanmıştır. Ayrıca, sosyalist sektörün 250.000 hektar genişlemesi ve üretiminin yıllık % 8 artması programlanmıştır. Yugoslav yetkilileri, özel sektör açısından herhangi bir kısıtlama yoluna gitmemekle beraber, büyüme hızı bu sektör için % 3 olarak saptanmış ve bu kesimin toplam üretimdeki payının 1980 yılında şu andakinden daha az olması plânlanmıştır.

Yugoslavya kereste açısından büyük bir kaynağa sahip olup, ülkenin % 34'ü ormanlıktır. Bu kaynağı daha da geliştirip, ihraç olanakları yaratmak için büyük yatırım projeleri hazırlanmaktadır. Balıkçılığın da ülke ekonomisine katkısı büyüktür.

Yugoslav hükümeti, tarım kesiminin finansmanı için zaman zaman dış krediye baş vurmaktadır. Son olarak Sırbistan ve Kosova'nın sulama ve kurutma projeleriyle ilgili olarak Dünya Bankasından 54 milyon dolarlık kredi sağlanmıştır. Ayrıca Montenegro ve Makedonya bölgelerinin çeşitli tarımsal projelerinin finansmanı ile ilgili olarak sırasıyla 24 milyon dolar ve 26 milyon dolarlık kredi alınmıştır.

Mineral Üretim ve Enerji

Yugoslavya, petrol, doğal gaz, kömür, demir cevheri, kurşun, nikel, krom, bakır, boksit, mangan ve zink açısından oldukça zengindir. Ülke de ayrıca altın, gümüş, platin ve diğer kıymetli madenler de bulunmaktadır. Yugoslavya, Sovyetler Birliği dışında Avrupa'nın en önemli bakır üreticisi ve yine Avrupa'nın başlıca kurşun, zink ve boksit arzeden ülkesidir.

Yugoslavya büyük ölçüde çelik ithal etmektedir. Yetkililer, bu madende dışa bağımlılığı azaltmak için yerli üretimi artırma yollarını aramaktadırlar. Ayrıca, petrol gaz ve kömür üretiminde kendi kendine yeterliliği sağlamak için son beş yıllık plânda üretimin büyük ölçüde artırılması plânlanmıştır.

Elektrik üretiminde de kendi kendine yeterliliği sağlamak için üretim kapasitesi 1977 yılı için 47 milyon Mwh olarak saptanmıştır. Bu miktar hemen hemen yıllık toplam tüketime eşittir.

Sanayi

Yugoslavya, gemi, lokomotif, kamyon, otomobil, makina, elektrik malzemeleri ve teçhizatı, tekstil, plâstik, gübre gibi çok çeşitli sınai ürün üretiminde bulunmaktadır. Diğer gelişmiş iş kolları ise hazır gıda maddeleri ile inşaatır.

1976 yılında sınai üretim % 3 artmıştır. 1974 ve 1975'de bu oranlar sırasıyla % 9 ve % 6 idi. 1976 yılında en büyük artış % 13 ile tütün iş kolunda izlenmiştir. Diğer iki önemli sanayi kolu olan çelik ve yapı malzemelerinde üretim 1975'in altında gerçekleşmiştir.

1977 yılının ilk üç ayında sınai üretim bir önceki yılın aynı dönemine göre % 11,3 artmıştır. Bu artış tekstil ve ayakkabı işkollarında izlenen hızlı büyümeden kaynaklanmıştır.

Milli Gelir, Fiyatlar ve İstihdam

Kişi başına milli gelir 1975 yılında 1.372 dolar olarak gerçekleşmiştir. Gelir dağılımı ülkede bölgeden bölgeye farklılıklar göstermektedir. Kişi başına milli gelir Slovenya ve Croatia'da ortalamanın oldukça üstünde, gerice yörelerde ise oldukça altındadır.

Yaşam seviyesi, sosyalist sektör işçilerine tanınan parasız öğrenim ve tedavi, konut ve tatil yardımı gibi faktörlerin etkisiyle giderek yükselmektedir.

1974 yılına dek milli gelir fiyatlardan çok daha hızlı artmış 1975 yılında ise fiyatlardaki artış milli gelirdeki artıştan daha hızlı gerçekleşmiştir (Tablo 1).

TABLO : 1**Ücretler — Fiyatlar İndeksi****1970 = 100**

	1972	1973	1974	1975	1976
Ücretler	142	167	216	264	(1)
Tüketici Fiyatları	134	160	196	241	269

(1) 1976 yılı için ücretler indeksi elde edilememiştir.

Yugoslav yetkilileri son yıllarda hızla artan enflasyonu önlemek için fiyat ve ücretleri kısıtlama yoluna gitmişlerdir. Bunun sonucunda 1975 yılında artış hızı % 23 olan tüketici fiyatları 1976'da % 11.3 artmış, ulusal faaliyetler ve tüketici talebi yavaşlamıştır.

Yugoslavya'daki işsiz sayısının 1976 sonunda 655.000 kişi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca sanayileşmiş batı ülkelerindeki durgunluktan etkilenerek Yugoslavya'ya dönen işçilerde istihdam açısından ülke için çözülmesi gereken önemli bir sorun yaratıyor.

İhracat

Yugoslavya'nın ihracatı son yıllarda giderek artmaktadır. Bununla beraber, 1974 ve 1975 yıllarında ülkenin önemli ihrac pazarlarında gözlenen olumsuz gelişmeler ihracatın artış hızını etkilemiş ve ülkenin ihracatı 1974'de % 33.4, 1975 yılında ise ancak % 7 artabilmiştir (Tablo 2).

Başlıca Mallara Göre İhracat (Milyon Dinar)

	1972	1973	1974	1975
Ulaşım Araçları	4,175	5,762	6,670	8,840
Demir Dışı Metaller	3,798	4,536	7,582	6,267
Makina (Elektrik Makinaları Hariç)	2,899	3,862	5,159	5,978
Elektrik Makinaları	2,218	2,351	3,180	4,588
Demir Çelik	1,436	3,011	5,126	3,571
Giyim Eşyası	2,309	2,331	2,538	3,464
Ayakkabı	1,163	1,872	2,474	3,074
Tekstil	1,762	2,219	2,582	3,024
İşlenmiş Metaller	1,131	1,402	2,254	2,988
Et ve Et Mamulleri	2,560	3,455	1,821	2,435
Odun ve Kereste	1,424	2,688	3,118	2,380
Diğerleri + Toplam	38,033	48,494	64,678	69,228

1976 yılında ülkenin ihracat performansı önemli ölçüde düzelmiş ve toplam ihracat % 20 dolayında artmıştır.

Yugoslavya ihracatının en büyük kısmını Sovyetler Birliğine yapmaktadır. 1975 yılında ülke ihracatının % 24'ü Sovyetler Birliğine % 9'u İtalya'ya ve % 8'i Batı Almanya'ya yapılmıştır. Gelişmekte olan ülkelere yapılan ihracatta giderek artmaktadır (Tablo : 3).

TABLO : 3
Ükelere Göre İhracat
(Milyon Dinar)

	1972	1973	1974	1975
Sovyetler Birliği	5,600	6,946	11,422	16,779
İtalya	5,327	7,946	7,276	6,435
Batı Almanya	4,561	5,379	6,090	5,442
A. B. D.	2,553	4,058	5,556	4,523
Çekoslovakya	2,179	2,127	3,438	4,133
Doğu Almanya	1,383	1,370	2,291	3,200
Polonya	1,707	2,074	2,575	3,056
Hindistan	—	467	516	2,056
Irak	—	107	565	2,035
Romanya	943	1,241	1,963	1,738

İthalat

1974 yılında ithalâta izlenen hızlı artış 1975 yılında sürekliliğini korumamıştır. İthalât 1974 yılında % 66.7 oranında artarken 1975 yılında yalnızca % 2.35 artmıştır. 1975'de gözlenen bu yavaşlama çeşitli nedenlere bağlanmaktadır. 1974 yılındaki stok birikimi, 1975'de hammadde ve gıda maddeleri ithalâtında azalmaya neden olurken, sınıai üretime ve tüketici talebinin yavaşlaması alımları azaltmıştır.

Diğer ithâl mallarının aksine, makina ve ulaşım araçları ithalâtı gerek değer miktar olarak artmıştır (Tablo : 4).

TABLO : 4
Başlıca Mallara Göre İthalât
(Milyon Dinar)

	1972	1973	1974	1975
Makina (Elektrik makinaları hariç)	10,534	12,832	17,835	26,404
Demir Çelik	4,203	5,400	9,694	13,156
Petrol ve Petrol Ürünleri	2,124	5,010	14,283	12,748
Ulaşım Araçları	3,967	7,380	9,798	10,674
Elektrik Makinaları	2,816	3,848	5,665	7,378
Kimyasal Maddeler	1,946	2,568	5,150	5,800
Tekstil	2,382	3,052	5,407	4,394
İşlenmiş Metaller	1,513	2,057	2,738	3,402
Demir Dışı Metaller	3,050	3,457	5,281	3,214
Diğerleri + Toplam	54,957	76,689	127,837	130,844

Geçici rakamlara göre ithalât 1976 yılında % 4.3 azalmıştır.

1975 yılında Yugoslavya ithalâtının % 60,7'sini OECD, % 25,8'ini ise sosyalist ülkelerden yapmıştır. Ortadoğu ülkelerinden özellikle Irak'tan yapılan ithalatta giderek artmaktadır (Tablo : 5).

TABLO : 5
Ülkelere Göre İthalât
(Milyon Dinar)

	1972	1973	1974	1975
Batı Almanya	10,278	15,358	23,862	24,469
İtalya	6,780	9,110	15,155	14,520
Sovyetler Birliği	4,811	6,785	12,772	14,179
A. B. D.	3,374	3,760	5,909	7,313
İsviçre	2,219	5,009	7,291	6,799
Avusturya	2,423	4,087	6,788	6,255
Fransa	2,556	4,019	5,147	6,236
İrak	257	2,191	2,850	5,736
Çekoslavya	2,556	3,114	5,012	5,321
İngiltere	2,788	4,580	8,177	5,023
Doğu Almanya	1,704	2,585	3,313	4,012
Polonya	1,395	1,721	2,118	3,436

"Bizi Tanımıyorlar,"

Dr. Yılmaz ÖZEN

Yıllardır yakınır dururuz bizi tanımıyorlar diye. Oysa yakınmaya hiç gerek yok. Tüfek icat olup pala devri kapandıktan sonra herşeyde olduğu gibi tanınma ve kendimizi tanıtırma konusunda da geri kalmışız. İlk ilgilileri üzerinde toplayamamış Anadolu. O günün koşullarında birazda hristiyanlığın etkisiyle ilgiler hep Yunan'a, Roma'ya kaydırılmış, araştırmalar tarihsel kültür sürecinin ortasından başlatılmış, Anadolu atlanmıştır.

Dünyanın bilinen en eski tarih kalıntıları M. Ö. 7000 ile Anadolu'da Hacılar'dadır. Tarih ve kültür Anadolu'da başlar ve bugüne ulaşır. Efes, Milet, Troya gibi Batı Anadolu kültür merkezleri tanrıça Kyebele kültürünün devamıdır. Konuşulan dil gerekçe olduğu için bu kentler ve kültürleri Yunan kültürünün bir bölümü olarak değerlendirilmiş batılılarca. Yunan üzerinde toplanan dikkatle Anadolu'yu bu konuda da atlayarak ona tarih karşısında kendini tanıtırma olanağı verilmemiştir. Diğer taraftan yüzlerce, binlerce kere zelzele ve sel felâketlerine uğrayan Anadoluda'da kentler, ören yerleri asırlarca

kat kat toprak tabakaları altında tarihin karanlıklarında örtülü kalmıştır. Tarihin kopuk halkaları son yıllara kadar biraraya getirilememiştir. En az ikibin yıl hüküm sürmüş bir Hitit kültürü ve dili ancak 1930'larda çözülebilmiş, Lidya ve Likya dilleri ise hâlâ çözülmemiş ve buralara ait kültür ve tarih ayrıntıları gün ışığına hâlâ çıkarılamamıştır.

Arkeoloji bilimi ülkemizde ancak Cumhuriyetle yaşıttır. Bu bilimin önemini bizden çok daha önce keşfetmiş olan İngilizler, Almanlar sultanların izniyle veya izinsiz olarak pek çok eserimizi alıp götürmüşler. British Museum'larını, Berlin Arkeoloji Müzelerini doldurmuşlar. O zamanlar insanlarımızın bunlara birer taş yığını, kirec hammaddesi gözüyle bakıyorlardı, bilgileri elvermiyordu bir başka türlü bakmaya onlara. Oysa bugünkü eski eser kaçakçılığı tamamen farklı bir nedenle yapılmaktadır. Bu neden büyük ekonomilerin ülkemiz üzerinde kurdukları kaçakçılık ağından başka birşey değildir. Liberal düzenin yarattığı, soygunlara uygun ortamın sosyo-ekonomik sonuçlarıdır, bunlar hep.

Tarih ANADOLU'nun kendiliğinden tanınmasına pek yardım etmemiştir dedik. Bu takdirde yapılacak iş kendi çabalarımızla tanıtmaktır kendimizi, Anadolu'muzu. Turistik anlamda tanıtmak, başkalarının gezme, gidip yerinde görme arzusu yaratmak, merak ve ilgi uyandırmaktır. Büyük bir ekonomik güç ister tanıtmak. Uzun vadeli yatırımlarla, kısa vadeli sürekli çabaları gerektirir.

Seçkin eserlerimizin başka dillere çevirisi üzerinde titizlikle durmalıyız. Tanıma arzusunun, okunarak alınan ilk bilgilerle başladığı hepimizce bilinen birşeydir. Yabancı ülkelerde sürekli kültür merkezleri kurmak, masrafları gerektiren fakat zorunlu bir tanıma çabasıdır. Ulusal özellikler, ulusal eserler her olanaktan yararlanılabilmekten buralarda sergilenir, davetlilere gösterilerek onlarda merak uyandırılır. Bazı ülkeler, kültür merkezlerinde, kendi dillerini öğretmek çabasına girer, kurslar açar, burslar verirler. Bununla da yetinmeyip kendi dillerinde öğretim yapan ilk ve orta dereceli okullar açarlar. En iyi gezme, gidip yerinde görme, tanıma arzusu dil öğretimiyle yaratılır. Türk işçileriyle dolu Avrupa ülkelerinde bu gibi kültür merkezlerinin bugüne kadar açılmamış olması tanıma yönünde en büyük eksikliklerimizden hatta hatalarımızdan biridir denilebilir.

Diplomatik ve kültürel ilişkilerin, özellikle turist gönderen ülkelerle, sürekli canlı tutulmasına özen göstermek gerekir. Karşılıklı sergiler, sportif faaliyetler, dökümanter ve ticari filimlerin ülkemizde çekilmesi için ekiplerin davet edilmesi ve her türlü kolaylığın gösterilmesi, üzerinde önemle durulması gereken konulardır.

Ulusal temaları içeren klasik ve hafif müzik eserlerimizin ülkeyi tanıtıcı rolüne önem verilmesi, bunların dış ülkelerde çalınmasına neden olan yerli ve yabancı orkestraların, şeflerin ödüllendirilmesi tanınmamıza pek çok katkılarda bulunur.

Diğer, ülkelerde, ülkemiz ve halkımızla ilgili olumlu manşet habere neden olan her sporcu, folklorcu ve sanatçının omuzlarda taşınırçasına ödüllendirilmesi gerekirken bu tür başarılar bize sıradan olaylarmışçasına doğal karşılanmakta ve bunların tanıtım gücü dikkate alınmamaktadır.

Dünya çapında flaş haberler yaratacak politik olaylar, kongre ve seminerlerden tanıtım gayesiyle de yararlanmanın dikkate alınması, buralarda süper başarılı diplomat ve tanıtma ateşlerinin görevlendirilmesi gerekir.

Yabancı ülkelerde bulunan işçi, öğrenci, doktor, işadami, göçmen, turist gibi vatandaşların ülke hakkında bilgilere sahip olmaları sağlanmalı, açılacak kültür merkezleri ve reorganizasyonu zorunlu olan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Dış İnfomasyon Büroları kanalıyla bu vatandaşlara çeşitli yayınların ulaştırılmasına önem verilmeli, onlarda ülkelerinin iyi yönde tanıtılmasının bilinci yaratılmalıdır.

Diğer ülkelerde suç işleyerek ülkemizin oralarda kötü tanınmasına yolaçan vatandaşların ülkeye geri getirilerek ülke zararı açısından tekrar yargılanmaları sağlanmalı, bu konuyla ilgili kanunların çıkarılmasında geç kalınmamalıdır.

Turistlerde «bana bu ülkede hiç kimseden kötülük gelmez» inancının yaygınlaştırılması için her türlü önlemin alınması en önemli turizm koşullarından biridir. Ülke içinde turiste yönelik bir tek kötü olay yıllarca süren olumlu çabaları bir anda etkisiz kılacak güce sahiptir.

Çok iyi değerlendirilecek bir yayın fonu oluşturulması ve öncelikle turist gönderen ülkelerde fotoğraf, kitap, gazete, mecmualarla sürekli tanıtım kampanyasına girilmesi gerekmektedir. Bu konuda, çeşitli yabancı müze ve özel koleksiyonları süsleyen Anadolu çıkışlı antik eserlerin tanıtıcı rolünden de yararlanılabilir. Bunların sergilendikleri yerlerde, bu eserler hakkında bilgi veren ve dolaylı olarak turizm tanıtımı yapan renkli broşürler bulundurulması, ziyaretçilerin bunları ücretsiz almalarına olanak sağlanması için koleksiyon yetkilileriyle sürekli özel anlaşmalar yapılabilir.

Bu çabaların meyva vermesi herşeyden önce turistik standartların saptanmasına ve kontrol altında tatbikine bağlıdır. Turizmimizde eksikliği şiddetle duyulan standartların saptanması ise başlıbaşına ayrı bir konudur.

**Sevgili
iktisatçılar...**

**Dergiye ilân
veriniz,**

*

**Dergiye ilân
bulunuz,**

*

**Zira bu eser
sizindir !..**

1978'de Batılı sanayi ülkelerinde konjonktür durumunun 1977'de olduğu gibi muhtemelen ortalama %4 olacaktır. Bu olumlu bekleyişe karşılık, dünya ekonomisini sürekli bir canlılığa götürecektir. Bu olumlu bekleyişe karşılık, dünya ekonomisini sürekli bir canlılığa götürecektir.

DIŞ BASINDAN

1978'de Batılı sanayi ülkelerinde konjonktür durumunun 1977'de olduğu gibi muhtemelen ortalama %4 olacaktır. Bu olumlu bekleyişe karşılık, dünya ekonomisini sürekli bir canlılığa götürecektir. Bu olumlu bekleyişe karşılık, dünya ekonomisini sürekli bir canlılığa götürecektir.

1978'de Batılı sanayi ülkelerinde konjonktür durumunun 1977'de olduğu gibi muhtemelen ortalama %4 olacaktır. Bu olumlu bekleyişe karşılık, dünya ekonomisini sürekli bir canlılığa götürecektir. Bu olumlu bekleyişe karşılık, dünya ekonomisini sürekli bir canlılığa götürecektir.

Dünya Ekonomisini 1978'de de Zor Sorunlar Bekliyor

Çeviren : Celâdet MORALİGİL

Konjonktür canlanmasında gecikme

Batılı sanayi ülkelerinde konjonktür durumunun 1978'de istikrar kazanacağı umulmaktadır. Bu ülkelerdeki reel sosyal hasıla artışı, 1977'de olduğu gibi muhtemelen ortalama %4 olacaktır. Bu olumlu bekleyişe karşılık, dünya ekonomisini sürekli bir canlılığa götürecektir. Bu olumlu bekleyişe karşılık, dünya ekonomisini sürekli bir canlılığa götürecektir.

bilânçoları sorunları ve dünya ticaretinde görülen himayecilik eğilimleridir.

Yüksek enflasyon ve işsizlik

Enflasyon sorunu birçok ülkelerde henüz çözümlenememiştir. Gerçi OECD ülkelerinde ortalama pahalılık oranı 1974'te ulaşılan en yüksek % 13,6 dan % 8,5'a düşürülmüş bulunmaktadır. Buna rağmen bu enflasyon düzeyi, istikrar politikası açısından hâlâ yüksektir. Bu arada bazı ülkelerde enflasyon % 30 kadardır ve bunun 1978'de önemli ölçüde azalacağı umulmamaktadır. Olumlu olarak gözlenen durum, hükümetlerin son zamanlarda artan ölçüde enflasyonla savaş çabalarıdır. Bu bakımdan 1978'de, OECD düzeyinde ortalama pahalılığın zayıflaması beklenebilir.

Buna mukabil işsizlikte önemli bir düşme beklenmemektedir. Hükümetlerin konjonktürü canlandırmamak için aldıkları tedbirlere rağmen, halen OECD ülkelerinde 17 milyonu bulan işsiz sayısının azalacağı tahmin olunmamaktadır. Firmaların hâlâ tam kapasite çalışamamaları sonucu, beklenmekte olan küçük ölçüdeki üretim artışı, çalışmakta olan işgücü ile karşılanabilecektir. Sürekli bir istihdam artışı ancak özel yatırım faaliyetinin canlandırılmasıyla mümkündür. Bu da daha iyi sürüm ve gelir imkânlarına bağlıdır.

Çözümlenemeyen ödemeler bilânçosu sorunu.

OECD ülkelerinin ödemeler bilânçolarının tüm açıklarının 1978 yılında - şimdiye kadar olagelmektekinin aksine - 6 milyar dolar azalarak 25 milyar dolara düşmesi umulmaktadır. İngiltere'nin ve İtalya'nın - 1972'den bu yana ilk kez - birincisinin 4 milyar Dolar, ikincisinin 1,5 milyar Dolar olarak ödemeler bilânçosu fazlası vermeleri beklenmektedir. Federal Almanya'nın ve Japonya'nın ödemeler bilânçosu fazlalarının 1978 yılında sırasıyla 3 milyar Dolar ve 10 milyar Dolar olarak pek az değişeceği tahmin olunmaktadır. OECD, Fransa

için 2 Milyar Dolar'a düşürülmüş bir ödemeler bilânçosu açığı hesaplanırken, buna mukabil A. B. D. için 18 milyar Dolardan 21 milyar Dolara yükselen bariz bir açık artışı hesaplamaktadır. OECD üyelerinin ödemeler bilânçolarındaki düzelme, öncelikle gelişmekte olan ülkelere yapılacak ihracatın muhtemelen artmasından kaynaklanmaktadır. İthalâtın sonucu olarak da, petrolü olmayan gelişmekte olan ülkeler 1978 yılında, geçen yıldan 11 milyar Dolarlık daha fazla ithalât yaparak tüm olarak 33 milyar Dolar açık vereceklerdir. Bu ek açığa maruz kalan ülkeler de zorunlu olarak rezervlerini çözmek ve (veya) yabancı ülkelere daha fazla kredi almak zorunda kalacaklardır. Bunun sonucu olarak da ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerle, bir kısım daha az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurum küçülecek yerde büyüyecektir.

İstikrarsız paralar durumu

Uluslararası parasal olaylar kararsızlığını sürdürecektir ve şiddetli kambiyo kurları dalgalanmalarına maruz kalacaktır. Bu memnuluk uyandırmaya durum için tipik olan, önde gelen sanayi ülkeleri merkez bankalarının - Amerikan para otoritesinin çok kez imtina etmesi durumunda - büyük müdahalelere rağmen dolar kurunun düşmesini geçen aylarda durduramamalarıdır. Sadece Ağustos 1977'de Ekim 1977'ye kadar merkez bankalarının tüm müdahaleleri 30 milyar dolar idi. Sağlam paralı ülkelerin Kasım ve Aralık aylarında da büyük ölçüdeki dolar kurunu koruma alımlarının daha az olduğu sanılmamaktadır.

Son aylardaki büyük kambiyo kurları dalgalanmaları sadece kısmen farklı enflasyon oranlarına, faiz farkların, ödemeler bilânçosu dengesizliğine ve muhtelif dövizlerin satın alma güçlerindeki esaslı farklara bağlanabilir. Amerikan hükümeti mensuplarının sık, sık sağlam paralı ülkeleri, paralarının değerini yükseltmeğe davet etmeleri ve Amerikan makamlarının doların dış değerinin istikrarına karşı gösterdikleri ilgisizlik gibi politik sebepler de para kurlarını etkilemektedir. Fakat para politikasında tesanüt olmadıkça ne ekonomik

bütünleşme ne de dünya ticaretinde artma olur. Bu, dünya ticaretini artan ölçüde tehdit etmekte olan koruyucu önlemler için de geçerlidir.

Artan koruyuculuk

GATT'ın fikrince, ticaret alanındaki artan koruyucu önlemler, geçen yılların dünyayı saran resesyonunun bir sonucudur. Ekonomik, sosyal ve politik sorunlar bazı hükümetleri ticareti koruyucu önlemler almaya zorladı. Her ne kadar genel bir ticaret himayeciliği şimdiye kadar meydana gelmediyse ve yakın bir gelecekte de beklenmemekteyse de tekstil ve çelik endüstrisindeki münferit önlemler dikkati çekmektedir. Koruyucu önlemler sadece dış ticareti azaltmamakta, aynı zamanda üretim araçlarını verimsiz branşlarda bağlamakta ve ülkede yeni teknik ve ekonomik gelişmeye uyum sağlayan teşvik unsurunu da engellemektedir.

Ve büyük subvansiyonlar dünya ticaretini tehlikeye sokuyor

Dünya çapında iş bölümü için daha az olmayan bir tehlike, şimdiye kadarki klâsik himaye tedbirleri yerine geçen bazı branşlardaki büyük subvansiyonlardır (Tarım ekonomisi, çelik endüstrisi, gemi yapımı). Bir çok hükümetler artan ölçüde zor duruma düşen firmaları veya bütün bir branşı çeşitli malî yardımlarla yaşatmağa uğraşmaktadırlar. İş yerini her ne bahasına olursa olsun muhafaza etmek gayesini güden bu türlü devlet yardımları sadece rekabeti daraltmamakta, aynı zamanda düşük verimli işyerlerini de kaideten muhafaza etmektedir. Himayecilik ve subvansiyonlarla, politik ve sosyal yüklerden kurtulmak için, gerekli yapısal uyum prosesleri engelleniyor veya erteleniyor, neticede de daha ağır sosyopolitik durumlar meydana getirilerek istenin tam aksine ulaşıyor.

1978 için en önemli iktisadî postula, hükümetlerin himayeciliğe karşı çıkmalarıdır. Söz konusu olan sadece endüstri ülkeleri arasındaki ilişkiler değil, aynı zamanda Endüstri ülkeleriyle gelişmekte olan ülkeler arasındaki ticaretin liberalize olunmasıdır. Sadece bu şartlar altında gelişmekte olan ülkeler yüksek borçlarının faizini ve zamanla da borçlarını ödeyebilirler. Ticaretin liberalizasyonu yalnız batılı sanayi ülkelerinin ilgileneceği bir husus olmamalıdır.

**Schweizerische Bankgesellschaft'ın
Ocak 1978 bülteninden çevrilmiştir.**

**POLYÜRETHAN (Sünger) Sa-
nayiinde Sizlere Üstün Kalitesi
Sürâtli Servisi ile En Yakın
Olan Tek Firmadır.**

MERKEZ :

İSTANBUL FABRİKASI

Yemeniciler Cad. 65/304

Karaköy — İSTANBUL

Tel. : 43 09 68 - 44 70 82 - 45 18 90

ŞUBE :

ANKARA FABRİKASI

Modern Çarşı Kat. 3

No. : 401

Ulus — ANKARA

Tel. : 11 95 65

Konforlu ve güvenli yakın ulaşım için:

OTOMARSAN O 309 D Mercedes-Benz midibüs

Bugüne kadar, unlu O 302 Mercedes-Benz otobuslarıyla uzun mesafe yolcu taşıma sorununu çözen Otomarsan, şimdi de konforlu ve güvenli yakın ulaşım için, 22 kişilik yepyeni O 309 D Mercedes-Benz midibüsü hizmetinize sunuyor

Otomarsan O 309 D Mercedes-Benz midibüs il-ilçe, ilçe-köy arası ulaşımı; fabrika, okul, otel ve çeşitli kuruluşların personel taşıma hizmetleri; turizm; otobüs ve uçak terminal seferleri ve belediyelerin yolcu taşıma hizmetleri için en ideal araçtır

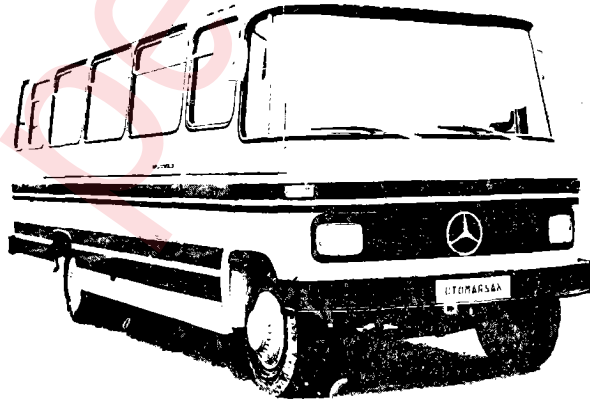
Mercedes-Benz

OTOMARSAN

"Yurt dışına taşan kuruluş,"

PK 2 Davutpaşa - İstanbul Tel 76 05 55

POLYESTER

RAYLON 6

EL YAK

SIFAS

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi; BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Ata-
türk Cad. Ticaret Bankası
İş Hanı Kat 1, Tel: 14489

**İSTANBUL BÜROSU : Manifattörler Çarşı-
sı No. 3501 — 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel . 22 35 73, 27 72 53**

**“Bir de
Garanti Bankasında
hesap açın!”**

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

“Yeni bir hesap... yeni bir garanti”

enerji mi? haberleşme mi?
İHTİYACINIZ KABLO İSE

AKLINIZ

ARKADA

KALMAMALI..!

**YENİ TEKNOLOJİYİ BULUP SİZİN MAMÜLLERİNİZ İÇİN
UYGULARKEN DAIMA.**

AKLINIZIN ARKADA KALMAMASINI DÜŞÜNÜRÜZ

**TÜRK STANDARDLARI ENSTİTUSU'NUN SİZİ GÜVEN VERMEK İÇİN
BİZİMLE BERABERDİR. MAMÜLLERİMİZDEKİ TSE GARANTİSİ İLE**

- ENERJİ KABLOLARI (20 KV'a kadar)
 - TELEKOMÜNİKASYON KABLOLARI
 - 1800 çiftte kadar çok berrak askı telli veya ekranlı yeraltı tipi
 - Jonsiyon kablolu
 - Tamdolu kablo
 - Camper telli
 - Askı telli askı teli dış tesisat kablolu
 - TESİSAT KABLOLARI
 - PLASTİK İZOLASYONLU HER NEVİ ÖZEL KABLOLAR
 - Gemi tipi kablolu
 - Televizyon anten kabloları
 - İstek üzerine her tip özel kablo
- VE
- EMAYE BOBİN TELLERİ (0,05 ile 1,00 mm arası yuvarlak ve dikdörtgen İLE

KAVEL Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş.
Telefon: 45 35 05 - 45 34 94

EN İYİ HİZMET İÇİN BİZİ ARAYINIZ.

Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemlerinizi,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

nesilden
nesile

biraların ası
TEKEL birası

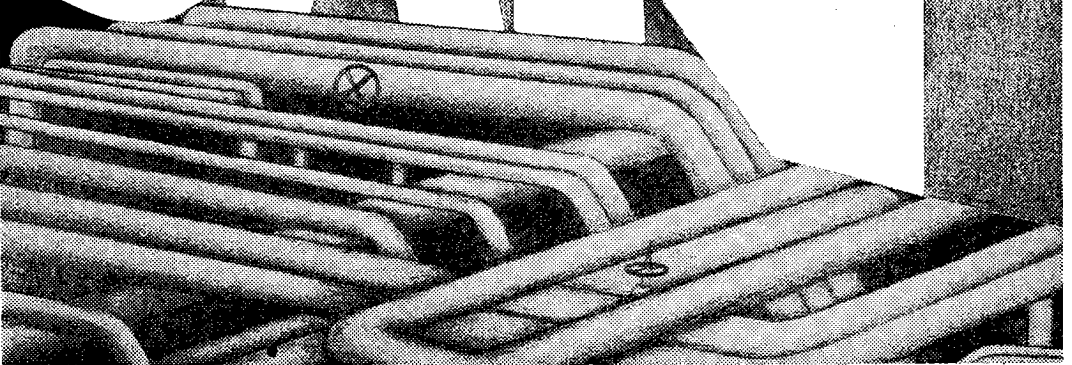
TEKEL
Bırası

BO RU SAN

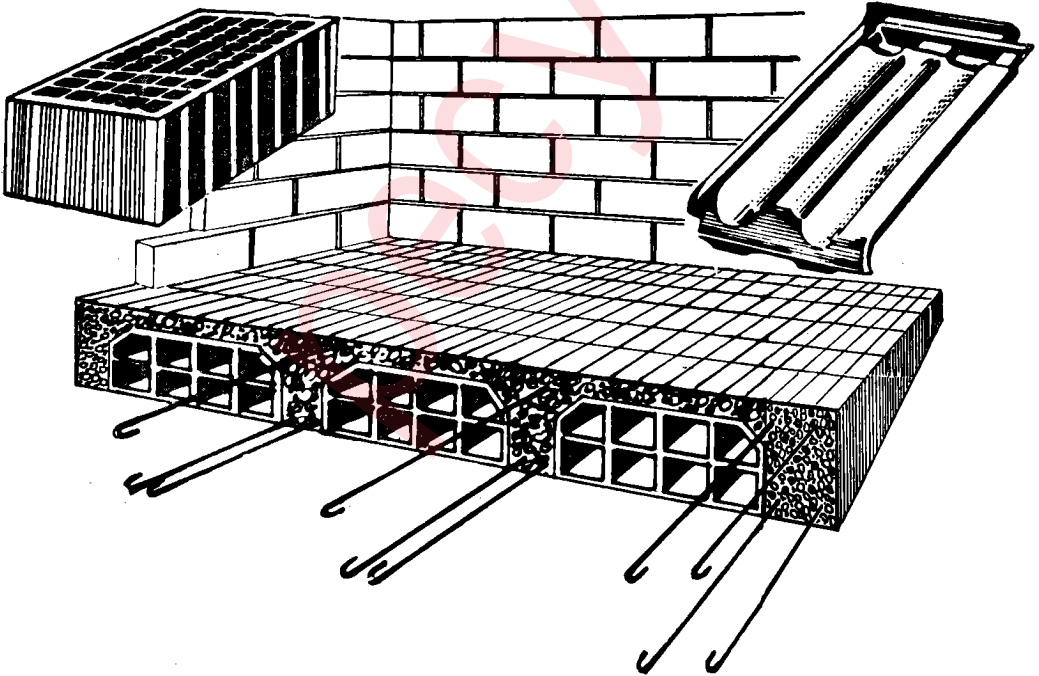
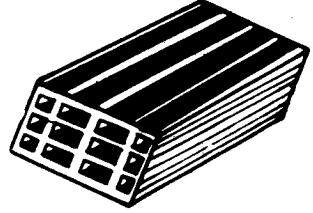
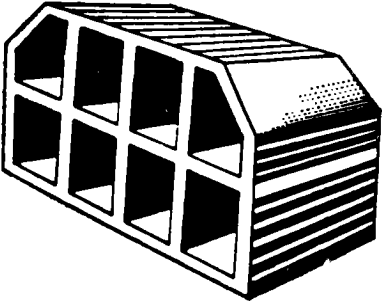
Endüstrimizin, yaşantımızın en önemli bölümlerinde önemi giderek artan, teknolojik alanda öncülüğü ilke bilen, içerde ve dışarda devleşen satış grafiğıyle, ulusal ekonomiye katkıda bulunan güçlü kuruluş...

su ve gaz boruları - sanayi boruları - profil borular - elektrik boruları - paslanmaz çelik borular - yassı çelik ürünler - düz ve oluklu galvanizli saclar.

TUĞLA-KİREMIT ve ASMOLEN FABRİKALARI

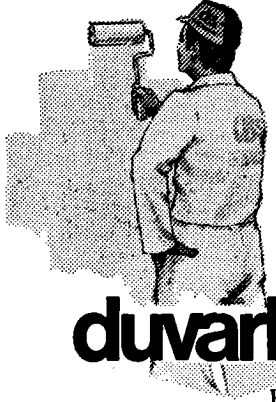
KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

Mühürdar Fuat Bey Sokak Talas İş Hanı kat 1
Kadıköy-İstanbul Tel.3613 42- 36 48 98

İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

Meclisi Mebusan Cad. Arhan Salıpazarı-İstanbul
Tel 43 20 55

Harbiyedeki YAPI ENDÜSTRİ MERKEZİ'nde bulunan standımızın görülmesini rica ederiz.

ÇBS **PLÂSTİK BOYA** **duvarlarınıza kanat gersin...**

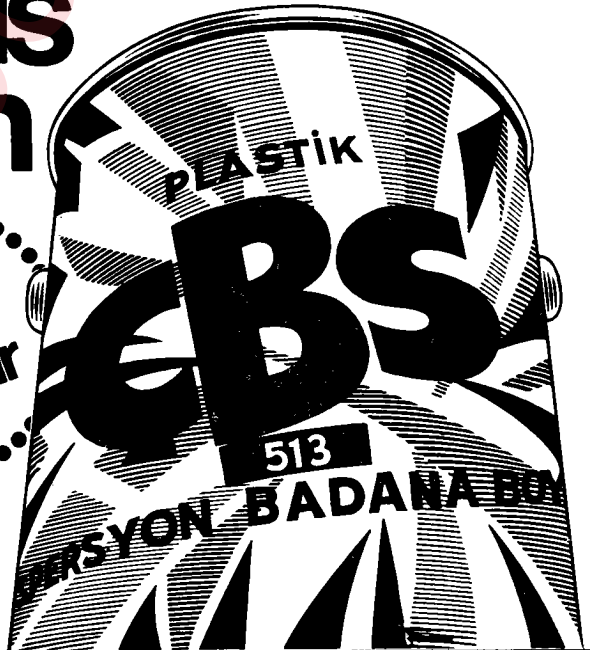
Korusun duvarlarınızı
o emsalsiz gücüyle ÇBS Plâstik...
Aman vermesin zamana ve
onun yıpratıcı etkilerine...
Duvarlarınız en renkli
en gösterişli, en güzel

günlerini yaşasın
ÇBS Plâstik'in koruyucu
kanatları altında...
ÇBS Plâstik ile mutlu olsun
duvarlarınız, mutlu olun siz
ve yuvanız...

duvarlarınız yıllara göğüs gersin

**daha
iyisi
yoktur**

ÇBS BOYA-KİMYA SANAYİİ
ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy, Kardeğim Sok. No. 44/3 İstanbul
Telefon: 43 49 55

İnşaatta güvenilir isim: Kutlutaş.

KUTLUTAŞ NELER YAPAR?..

- Makine ve teçhizat imalatı, mekanik montaj, elektrik enstrümantasyon, izolasyon, çelik konstrüksiyon ve inşaat işleri dahil komple anahtar teslimi sınıai tesisler:

- Çimento Fabrikası
- Şeker Fabrikası
- Kağıt Fabrikası
- Tekstil Fabrikası
- Seramik Fabrikası

- Sun'î Gübre Fabrikası
- Halı Fabrikası
- Enerji Santrali
- Cevher İşleme Tesisleri
- Asit Fabrikaları
- Malt Fabrikası
- Petrol ve Petro - Kimya Tesisleri
- Tank Çiftliği, Petrol Boru Hattı ve Tesisleri

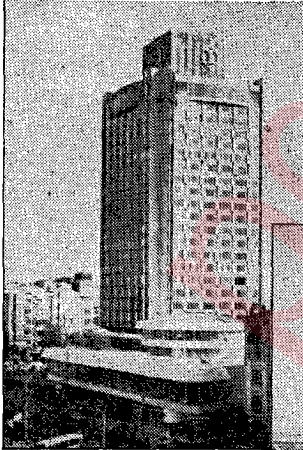
● Özel İnşaat Tekniği Gerektiren Yapılar:

- Betonarme, hiperbolik - paraboloid Soğutma Kuleleri
- Betonarme Yüksek Bacalar
- Betonarme Silo ve Kuleler

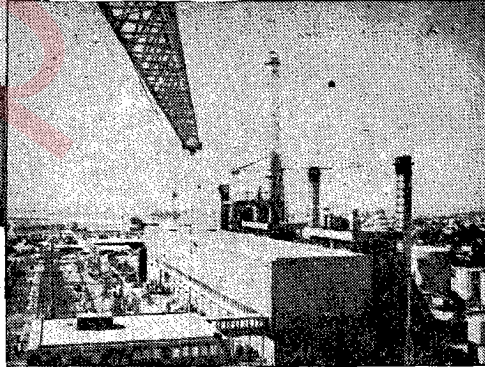
● Konut ve Turistik Tesisler

● Otel, Okul ve Hastaneler

Inter-Continental, İstanbul

Daura Kuvvet Merkezi, Bağdat

KUTLUTAŞ

İNŞAAT VE TİCARİYET SANAYİ LİMİTED ŞTİ.

Atatürk Bulvarı, No. 193/2-3
Kavaklıdere - Ankara

Tel.: 18 22 00 - 5 hat

Tlx.: 42201-ktlm-tr

Tlg.: KUTLUTAŞIM ANKARA

seramik yüzeyler

Değerli ortamlarda yaşamak
ve yaşatmaksa tutkunuz...
Kalebodur özelliklerini kazanmalı
salonunuz, mutfığınız, banyonuz...
Kalebodur'ların renkleriyle,
desenleriyle değerlenmeli döşemeler,
duvarlar, dış cepheler...
Tüm yüzeyler ve
yaşam, yaşanmaya değerli!..

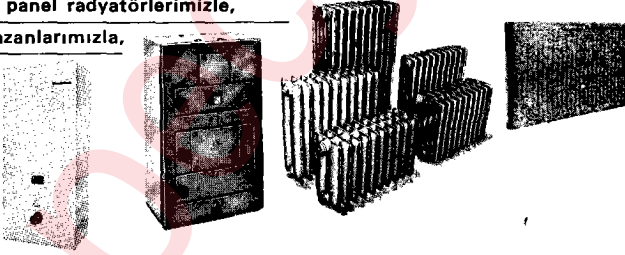

Kalebodur
Seramik Sanayi A.Ş.

Tersane Cad. Hediye Sok., No. 6
Karaköy-İstanbul, Tel: 43 03 55-45 41 00

ısıtma konusunda
ülkemizin
en güvenilir,
en güçlü,
en büyük
kuruluşuyuz.

Döküm, çelik ve panel radyatörlerimizle,
dökme dilimli kazanlarımızla,
şofbenlerimizle

TÜRK YAPI SEKTÖRÜNÜN HİZMETİNDEYİZ.

Demirdöküm

Kartal'da Hayat Daha Ucuz

ERSAN SUCUK (kg.)	150.— TL.
BEYAZ PEYNİR (kg.)	60.— TL.
AGFA SALÇA (kg.)	32.— TL.
BULGUR (kg.)	10.— TL.
Zeytin (kg.)	29.— TL.
TEREYAĞI (kg.)	120.— TL.
GONCA UN (kg.)	8.— TL.
FİDAN BEZELYE (kg.)	26.50 TL
KOMİLİ BETAFİZ (kg.)	32.— TL.
BEYAZ PEYNİR (5 kg. teneke)	250.— TL.
ANKARA MAKARNA (Paket)	6.50 TL.

KARTAL BELEDİYESİ HALK PAZARI

ÇIRÇIR CADDESİ NO : 23 KARTAL

Ortadoğu Halıfleks'le kaplanıyor ...tam iki senedir.

Bütün dünyanın ürünlerini satmak için uğraş verdiği
"ortadoğu ülkeleri"ne tam iki senedir Halıfleks ihraç ediyoruz;
İki senedir, konfor götürüyor... döviz getiriyoruz;
Halıfleks kalitesini kanıtlayarak.

Bir başka deyişle; ortadoğu ülkeleri de Halıfleks konforunu yaşıyor,
iki senedir...

İşte,
Halıfleks'in uluslararası tıne kavuşmuş
ürünlerinden bir demet...
Standart, Velur, Astragan... desenli, düz...
Rulolar, parça halılar...

halıfleks
uluslararası konfor

dededen toruna şampiyon traktör International

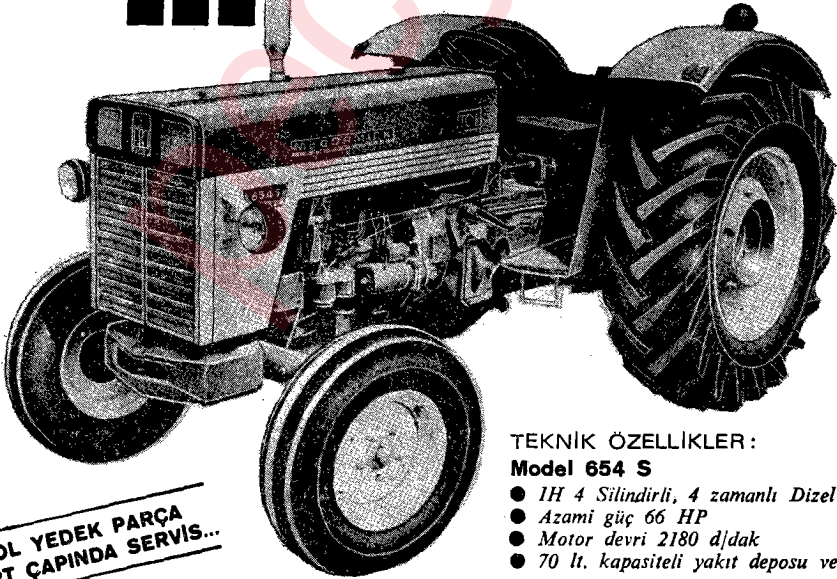
444 ve 654 S

Anadolu toprakları için en uygun 2 model

Anadolu toprağı gibi güçlü, Anadolu çiftçisi gibi çalışandır INTERNATIONAL Traktörleri. Dünyaca bilinen erişilmez teknik özelliklerini verir çiftçimizin hizmetine,

kolaylaştırır işini, artırır bereketini, çoğaltır gelirini...
Edirne'den Ardahan'a yayılan geniş servis örgütü ile tüm çiftçimizin göz bebeğidir.

**BOL YEDEK PARÇA
YURT ÇAPINDA SERVİS...**

TÜRKİYE GENEL SATICIŞI:
**MOTORLU ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.**

4. LEVENT İSTANBUL
Tel: 64 49 90 - 64 49 91 - 64 00 69
Telex: 22539 Mat tr.

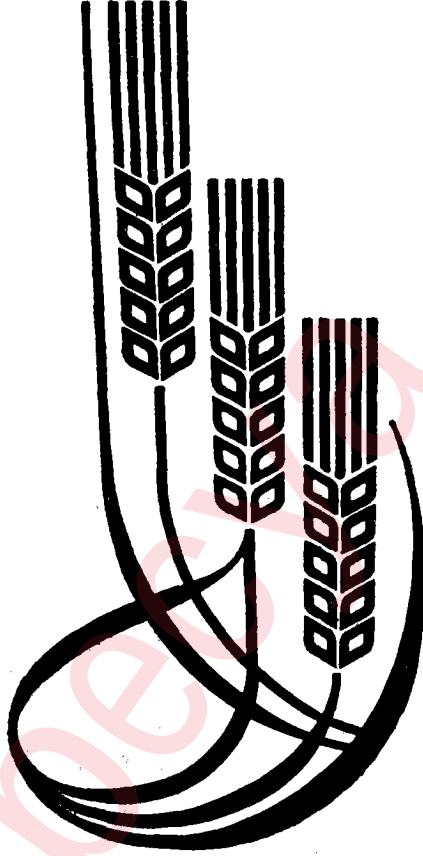
TEKNİK ÖZELLİKLER:

Model 654 S

- 1H 4 Silindirli, 4 zamanlı Dizel Motor
- Azami güç 66 HP
- Motor devri 2180 d/dak
- 70 lt. kapasiteli yakıt deposu ve teçhizat

Model 444

- 1H 4 Silindirli, 4 zamanlı Dizel Motor
- Azami güç 45 HP.
- Motor devri 2100 d/dk.
- 45 lt. kapasiteli yakıt deposu ve teçhizat

ANLAK

T.C. ZİRAAT BANKASI
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan
kıvanç duyar.

